

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 45.

Onsdagen den 5 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m., och dess förhandlingar leddes till en början av herr vice talmannen.

Justerades tolv protokollsutdrag för det på förmiddagen hållna sammanträdet.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för kronans räkning av aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 202, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd ävensom en i ämnet väckt motion.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm.

I en till riksdagen den 10 maj 1918 avlåten, till statsutskottet remitterad proposition, nr 431, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen, att — med godkännande av ett den 7 maj 1918 mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättat kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918 — bemyndiga telegrafstyrelsen *dels* att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärda de i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försålda egendomen, *dels* att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vartdera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och å 1919 års stat anvisade anslag

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefont nätet i Stockholm.

använda 5.000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfölle till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, *dels ock* att, i vad på telegrafstyrelsen berödd, vidtagna övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktsavtal.

(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av herr *E. Lindblad* väckt motion, nr 208, vari hemställt, att riksdagen behagade besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 431 angående inköp av enskilda telefont nätet i Stockholm med omnejd.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr *Lindblads* ovanberörda motion, måtte — med godkännande av det den 7 maj 1918 mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättade kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918 — bemyndiga telegrafstyrelsen *dels* att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärda de i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försälda egendomen, *dels* att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vardera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och å 1919 års stat anvisade anslag använda 5.000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfölle till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, *dels ock* att, i vad på telegrafstyrelsen berodde, vidtagna övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktsavtal.

Reservation hade avgivits av herrar *O. M. Strömberg*, *H. G. W. Wrangel*, *G. Boman*, *H. Andersson* i Skivarp, *C. Persson* i Stallerhult och *S. E. J. Lübeck*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr *Wrangel*: Herr greve och talman, mina herrar! Jag inser mer än väl, att många och starka skäl tala för Kungl. Maj:ts av statsutskottet tillstyrka proposition angående telegrafverkets övertagande av de enskilda telefont näten i Stockholm med omnejd, men *dels* finner jag icke alla de förebragta skälen välgrundade, *dels* hyser jag från andra synpunkter stora betänkligheter mot att staten för närvarande beslutar ett sådant övertagande, och jag har därför, ehuru icke utan en viss tvekan, funnit mig ej kunna biträda förslaget härom.

Vad beträffar de i den kungliga propositionen och i utskottets betänktande uppräknade fördelarna med övertagandet framhålles särskilt, att staten nu årligen gör en betydande förlust genom att abonnemangsavgifterna i Stockholmsrayonen icke kunna höjas i erforderlig grad på grund av konkurrensen med Stockholmstelefo-

nen. Jag förstår icke riktigt detta. Varför kan man icke höja avgifterna åtminstone för alla de rikstelefonapparater — och de äro säkerligen de flesta vilkas innehavare vilja hava förbindelse med det interurbana telefontätet, vare sig de för sina affärer måste ha det eller eljes önska denna förbindelse. Vidare ha de sakkunniga, som tillkallats att avgiva yttrande över 1902 års förslag, framhållit, hurusom i sådana fall som detta, då förvärvandet av en god affär endast kan ske genom frivilligt köp, erfarenheterna giva vid handen, att sådana åtgärder, ju längre man uppskjuter dem, kräva så mycket känbarare offer, när de slutligen måste genomföras. Att de en gång måste genomföras, torde vara ställt utom allt tvivel. Köpeskillingens höjning för var gång köpet förelegat visar, hurusom erfarenheten givit de sakkunniga rätt angående konsekvensen av varje dröjsmål. Men det framhålles också, att å ena sidan det nät, som nu skulle förvärfvas, är minst i motsvarande grad värdefullare såväl genom sin större utsträckning som genom de betydande förbättringar i tekniskt avseende, som det undergått. Ja, så är det nog, och så blir det nog även framdeles. Nu torde väl erfarenheten dessutom ha visat, att värdet av en liknande affär år ifrån år minskas, i den mån man närmar sig koncessionstidens slut. Jag vågar för den skull tro, att det nu betingade priset är avsevärt högre än det, som behöver erläggas om några år; och att den nu överenskomna lösesumman är, jag skulle säkert kunna säga, oskäligt hög — det torde vi snart nog komma att få bevittna, i ty att telefonaktierna säkerligen komma att stiga, som man tror, med 40 å 50 %, om köpet går igenom. Tager man så i betraktande den svindlande fart, varmed statsskulden för närvarande ökas och än mer kommer att ökas, så må man icke förundra sig över dem, som på allt sätt vilja hejda denna fart — och till dem hyllar jag mig obetingat. Då man med skäl kan antaga, att materialprisen om ett eller annat år äro väsentligt lägre än för närvarande, synes köpet än mindre lockande. De finansiella betänkligheterna utgöra således mitt viktigaste skäl för avslag.

Jag har även ett annat skäl, som jag tillmåter stor betydelse. Den konkurrens, som ägt rum mellan riks- och Stockholmstelefonen, har utan tvivel i många avseenden verkat mycket välgörande för telefonväsendets utveckling i vårt land. Jag undrar storligen, om vårt telefonväsen hade stått på den höga ståndpunkt det nu i verkligheten intager, ifall icke denna konkurrens funnits. Att den alltjämt, om Stockholmstelefonen kommer att äga bestånd några år, skall verka stimulerande på båda företagen, därom kan jag för min del icke hysa något tvivel. Och denna konkurrens verkar enligt min mening icke blott inom Stockholmsrayonen, utan över hela landet, ty de förbättringar, som införas på ett håll, komma nog snart till synes överallt. Ser man på förhållandet i andra länder, kan man väl knappt underkänna betydelsen av denna konkurrens, ty ingenstädes är telefonväsendet jämförelsevis så utvecklade och så väl skött som i Sverige.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm.
(Forts.)

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)

Jag skall ej närmare gå in på dessa frågor, utan tillåter mig, herr talman på de skäl jag i korthet anfört yrka avslag å såväl den kungliga propositionen som utskottets hemställan.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att en stund uppehålla mig vid de skäl, som enligt min mening tala för att staten nu omsider skrider till förvärvandet av allmänna telefonbolagets nät i Stockholm.

Det första skälet är av principiell art: staten bör i sin helhet hålla i sin hand ett sådant kommunikationsmedel som telefonen. Det kan ju råda åtskilliga meningsskiljaktigheter om fördelarna eller nackdelarna av statsdrift över huvud, men åtminstone på ett eller ett par områden har man sedan länge varit på det klara med, att statsdriften är nödvändig, och att statsmonopol bör finnas. Beträffande postverket har ju staten avvisat varje försök att inkräkta på dess verksamhet. På samma sätt har telegrafväsendet allt ifrån dess första användning i landet varit uteslutande i statens hand. Telefonväsendet är oskiljaktigt förenat med telegrafväsendet. Till följd därav kan man säga, att det är självfallet, att staten också bör inneha hela landets telefontät. Det var visserligen så, att staten i början, dock med en viss tvekan, lämnade ett visst initiativ på detta område till enskilda, och att således en del mindre privatnät uppstodo, men då det blev fråga om de långa och dyrbara interurbana ledningarna, som erfordrades för att sammanknyta de lokala näten, då måste staten ingripa och har sedan av omständigheternas och konsekvensernas makt drivits att steg för steg övertaga det hela. Det återstår bara en enda länk, men en synnerligen viktig sådan för att hela det svenska telefontätet skall bliva inordnat under likartade former över hela landet. Det är otvivelaktigt, och riksdagen genom att alltjämt medverka till, att de små lokalnät, som funnits, finge uppslukas av statsnätet, principiellt ställt sig på den ståndpunkten, att telefonväsendet till sin natur bör vara statsmonopol. Jag förmodar också, att riksdagen skall betänka sig flera gånger, innan den vägrar i vändningen, när det nu gäller slutstenen i statens telefonväsen, vilket omspänner hela landet och ensamt är berättigat att driva telefonrörelse med undantag för det enskilda nätet i Stockholmsrayonen, vilket alltjämt vållar telegrafverket vissa svårigheter och olägenheter av olika slag.

Ett dylikt dubbelnät är också nationalekonomiskt oriktigt, då det kräver dubbla stolplinier, kabelledningar och stationer, dubbel betjäning och skilda förvaltningar o. s. v. Staten har visserligen möjlighet att konkurrera ihjäl allmänna bolaget, men det blir säkerligen en mycket dyrbar historia och är dessutom staten föga värdigt, åtminstone så länge icke orimliga anspråk från det enskilda bolagets sida hindrar ett statsförvärv. Att staten skulle helt draga sig från Stockholmsrayonen och överlämna den uteslutande till det enskilda bolaget, kan ju icke komma i fråga. Landets huvudstad måste framför allt ha förbindelse med landets alla delar i övrigt.

Tala alla dessa allmänna skäl för att slutstenen nu lägges till

statens telefonväsende, finns det också praktiska skäl, som tala för att ett förvärv *just nu* är påkallat. Det är därvidlag först att fästa uppmärksamhet på telefonreglementet av den 29 november 1915, varigenom fullständig likhet i avseende på abonnemangsvillkoren genomförts för hela landet med undantag för Stockholmsrayonen. Där hava reglementets bestämmelser icke kunnat i sin helhet tillämpas, så länge det enskilda bolaget har kvar sitt nät, detta därför att en sådan tillämpning skulle betyda, att rikstelefonen konkurrerades ihjäl eller åtminstone komme i väsentligt sämre ställning i förhållande till det enskilda nätet än med den konkurrens, som nu äger rum, då bolaget i så fall bleve så gott som allenahärskande. Jag kan icke tro på den föregående ärade talarens förmodan, att genom höjning av taxorna staten så småningom skulle kunna tvinga de enskilda bolagen att sälja för underpris. Jag tror dessutom, såsom jag förut i detta sammanhang anför, knappast, att det ur statens synpunkt vore värdigt handlat. Bolaget kan icke heller under koncessionstiden tvingas att avstå från sin verksamhet, och den enda möjliga utvägen är då, att frivillig överenskommelse träffas och ett köp genomföres. Allenast därmed kan man ock vinna enhetliga förhållanden över hela landet och även Stockholmsrayonen bliva underkastad samma villkor som landet i övrigt. Då det nya telefonreglementet började tillämpas, blev det en hastig tillströmning av abonnenter, som i ständigt växande tempo hållit sig sedan dess. Särskilt stor var den vad beträffar det stora flertalet nytillkomna abonnenter, tillhörande de billigaste abonnentklasserna, vilket i sin mån visar, att grunderna för telefonreglementet varit väl avvägda. Jag tror, att detta undantag beträffande Stockholmsrayonen framstått icke blott som en generande lucka i rikstelefonnätets sammanhang och helhet, utan också orsakat åtskilligt missnöje, som givit sig tillkänna gent emot huvudstaden, som i åtskilliga förhållanden åtnjuter företräden och även i fråga om telefonförbindelserna intager en särskilt gynnad ställning. Det är så långt ifrån ett Stockholmsintresse, att rikstelefonens övertagande av allmänna bolagets nät kommer till stånd, att det just är för att Stockholm icke skall intaga en gynnad undantagsställning, som köpet ifrågasättes. Landsorten kan med skäl betrakta och synes mig också med rätta betrakta Stockholmsområdets företräden med en känsla av en orättvisa.

Köpet är vidare nödigt för rikstelefonens egen skull. I rikstelefonens lokala nät ligger nedlagt mer än 19 miljoner kronor, som aldrig givit skäligen ränta och till och med under sista året underskott. Att lämna dessa miljoner räntelösa åt sitt öde vore ju fåvitskt och behövs icke heller, då det finnes möjlighet att på samma gång vinna enhetlighet beträffande alla rikstelefonförbindelserna och en förbättrad ställning för Stockholmsnätet genom att för ett skäligen pris förvärva allmänna bolagets nät. Därigenom skulle den ekonomiska ställningen för rikstelefon inom Stockholmsområdet förbättras och detta företag bliva räntebärande, på samma gång som Stockholmsområdet flyttades från sin undantagsställning och samordnades med rikets telefontät i övrigt. Jag tror också, att erfarenheten måste säga, att affären blir

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fontätet i
Stockholm.*

(Forts.)

Om telegraf-
verkets över-
tagande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)

dyrare för varje år den undanskjutes. Det är visserligen möjligt, som den föregående ärade talaren förmodade, att om den uppskjutes mycket länge och man står i närheten av koncessionstidens slut, man skulle kunna göra ett köp, som vore i någon mån fördelaktigare än det nu föreliggande. Men det är många år kvar av bolagets koncessionstid, och det är förenat med stora uppoffringar för statsverket att alljämt få rikstelefonens Stockholmsnät allt mer och mer undergrävt. Dessutom är det givet, att i den mån allmänna bolaget utvecklar och utvidgar sin rörelse, den absoluta penningssumma, som skall utbetalas, när köpet en gång i framtiden måste komma till stånd, blir så mycket större. Enligt min uppfattning äro dessa den föregående talarens förmodanden intet att bygga på; det är föga troligt att man skall kunna förvärva det enskilda nätet billigare vid ett annat tillfälle. Enligt min tro är situationen snarare den, att, om köpet nu faller, så faller det för hela koncessionstiden.

Jag vill också framhålla, att det är alldeles speciella fördelar förenade med att just nu gå till köp av det allmänna bolagets nät, även om det måste betalas med ett relativt högt pris. Genom de båda nätens sammanslagning komma en mängd dubbelabonnemang att avgå. Därigenom får telegrafverket en välbehöblig tillgång på reservledning, apparater, stationsanordningar m. m., vilka effekters anskaffande kristidens stora materialbrist i hög grad försvårar, och telegrafverket befrias från nödvändigheten att vägra att mottaga nya abonnenter. Det är ett synnerligen stort antal abonnemang, som äro anmälda såväl i Stockholm som landsorten, vilka telegrafstyrelsen med hänsyn till materialbristen måst låta vila. Det visar sig ju också i den proposition, som avlämnats angående telegraf- och telefonavgifternas höjning, att det bereder telegrafverket stora direkta förluster att på nuvarande villkor mottaga nya abonnenter. Vidare har allmänna bolaget redan avslutat sina s. k. husmonteringar, varigenom kabledningar framförts från vissa utgreningspunkter till varje bostads- och affärslägenhet i Stockholm. Samma slags arbete har inom rikstelefonnätet ännu medhunnits blott inom vissa stadsdelar, men måste därest köpet icke kommer till stånd, under de närmaste åren forceras och genomföras. Kostnaden härför, beräknad till 1 1/2 miljon kronor förutom den mängd koppar och bly, som kan besparas genom att köpet nu sker — allt detta är så gott som bortkastat, om köpet uppskjutes till en senare tid.

Jag skall gärna medgiva, att priset är högt, men det synes dock acceptabelt med hänsyn till de fördelar över huvud taget, som betingas av köpet. Jag tillåter mig erinra, att med hänsyn till den valuta man skulle erhålla, absolut taget, köpeskillingen givetvis är större 1918, än som ifrågasattes 1902 och 1906. Men vad som nu köpes är mycket mer än vid föregående tillfällen varit ifrågasatt. Dessutom är det noga att märka, att hela Stockholmsnätet nu är i ett annat skick än vid föregående tillfällen. Det har sitt kabelsystem färdigt och nedlagt i gatorna, och det har nu ett helt annat värde, än det hade förut. Jag skall tillåta mig anföra några siffror med hänsyn till vissa jämförelser mellan innebörden av föregående avtal och det

nu ifrågavarande, vilka kanske kunna vara intressanta att hålla i minnet vid själva avgörandet:

<i>Stockholmsnäten</i> omfattade vid	1902 års köpeavtal	1906 års köpeavtal	1918 års köpeavtal
Apparater	st. 22,496	35,300	82,692
Reservledningnar	km. 7,000	22,789	30,400
Reservledning pr apparat	km. 0,81	0,65	0,36
<i>Landsnätet:</i>			
Apparater	st. 4,421	6,7	21,187
Reservledningnar	km. 446	1,034	8,352
Reservledning pr apparat	km. 0,10	0,15	0,89
Per apparat var priset för			
<i>Stockholmsnätet</i>	kr. 333.—	32 —	315 —
<i>Landsnätet</i>	kr. 439.—	307.—	357.—

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm
(Forts.)

Bolagets nät är nu som bekant färdigbyggt såsom centralbatterinät och är i övrigt i fullkomligt gott skick. Betydelsen under nuvarande tider av de stora reserver, som medfölja köpet och däri ingå med — jämte inventarier, verktyg och möbler å tillsammans 300,000 kr. — 8,429,400 kr., torde icke här behöva särskilt framhållas. Dessa reserver möjliggöra särskilt under nuvarande förhållanden, då svårigheterna hopas, att kunna mottaga abonnentökningarna, att kunna tillgodose de nyanmälda abonnenterna i Stockholm med telefon och de underlätta i hög grad telegrafverkets arbete för sina anläggningar i andra delar av riket.

Telegrafstyrelsens utredning ådagalägger, att företagens räntabilitet måste anses skälig. Överskottet å affären beräknas av styrelsen till 8,77 %. Om man tager med rikstelefontätet, skulle på hela det nedlagda kapitalet i de båda sammanslagna näten, tillsammans över 61 miljoner eller noga räknat 61,068,327 kr., en räntevkastning av 6,02 % erhållas. Det är ju givet, att de uppgivna procentsatserna icke genast komma till synes. Någon minskning till följd av upphörda dubbelabonnemang kan man bortse ifrån, enär tvärtom de därigenom erhållna lediga kabledningarna bliva på nytt upptagna av abonnenter, som nu vänta på telefon, men däremot kunna bolagets abonnemang icke omedelbart uppsägas. Kontrakten vid Stockholms-telefonen gälla för fem år, och det är givet, att abonnemanginkomsterna icke redan från början komma att belöpa sig till samma summa som man beräknar, att de skola bliva, när affären fullt genomförd. Under femårsperioden kan man dock med all sannolikhet förvänta, att åtskilliga abonnenter skola kunna genom frivillig uppgörelse redan tidigare frånfalla sina gamla kontrakt.

Besparingarna i administrationen komma säkerligen att bli avsevärda. Det är ju alltid så, att sammanslagningar inom industri och handel ha särskild raison, därför att de nedbringa kostnaderna över huvud för administrationen. Så är det också här. Det är visst icke meningen, att det i Stockholmsrayonen för framtiden skall bliva två olika telefontät vid sidan av varandra. Detta kommer icke att

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)

vara fallet annat än under en kortare övergångstid, och denna tid blir för de flesta orterna utom staden Stockholm mycket kort. Endast inom Stockholm kommer det att dröja längre, innan näten kunna bli sammanförda, men samtrafik skall helt säkert ganska snart kunna ordnas på ett eller annat sätt. Under tiden kommer emellertid ett intimt samarbete att äga rum. Fördelarna av den förenklade administrationen måste bli avsevärda.

Finansieringen av ifrågavarande företag har naturligtvis varit en stötesten under nuvarande förhållanden, då statsbudgeten är högt belastad och svårigheten att upplåna pengar för statens många lånebehov äro ganska stora. Det har därför också gjorts allvarliga försök att få frågan om inköpet uppskjuten till ett annat år, då man har tillfälle att noggrannare planera för ekonomin. Det har emellertid icke gått. Bolaget har alldeles bestämt avvisat tanken på att stå vid anbudet till ett följande år. Med den anordning, som nu emellertid föreslagits och som träffats på överenskommelsens väg, behöva några särskilda medel icke anvisas förr än för år 1922 — det är under åren 1922—1925, som kapitalbetalningar skola ske, fränsett avbetalningar med 5 miljoner kronor år 1918 och 5 miljoner kronor år 1919, vilka sistnämnda 10 miljoner kronor skola utgå av redan för telegrafverkets utveckling anvisade medel.

Det är ju så, att med hänsyn till de stora reserverna och värdet av dem man har ansett sig kunna gå denna sistberörda väg, emedan telegrafstyrelsen med köpet får tillgång till material, som kan insättas såväl i Stockholm som på andra ställen. Detta har särskild betydelse nu, när man icke vet, hur mycket man kan få in av den nödvändiga materien. Man kan väl också antaga, att 1922 de största svårigheterna för statens lånepolitik skola vara undanröjda. Man får väl hoppas, att kriget då är slut, och att de fordringar och förskott på utlandet, som vi nu hava, skola hava indragits eller åtminstone börjat indragas. Obligationer få också lämnas, om staten hellre vill det, för avbetalningar, som skola fullgöras 1922—1925. Det förefaller mig därför, som om det funnes goda skäl för det i propositionen gjorda uttalandet, att den finansiella sidan är skäligen tillfredsställande, och att finansieringen av företaget icke bör möta några svårigheter eller lägga hinder i vägen för förslagets genomförande.

Här har visserligen icke i kammaren berörts frågan om anledningen till rikstelefonnätets i Stockholm dåliga ekonomiska ställning. Men då denna fråga varit föremål för åtskilliga utläggningar såväl i pressen som eljest, skall jag tillåta mig här yttra några få ord även därom. Jag berörde nyss att ett belopp av 19 miljoner kronor, nedlagts i Stockholmsnätet. Under 1917 har driften gått med ren förlust, som utgör 602,898 kronor — inkomsterna utgjorde 2,752,043 kronor och utgifterna 3,354,941 kronor. Det är att märka, att härvid samma bokföringssätt användes, som rikstelefonen använder vid hela sin övriga rörelse: inkomsterna av rikssamtalen beräknas icke i någon del av riket lokalnäten till godo, men å andra sidan bli de utgifter å stationerna, som äro en följd av rikssamtalens expedition, påförda riksnätet och icke lokalnäten. Det är klart att huvudanledningen till att

rikstelefonen i Stockholm har att uppvisa ett ogynnsamt resultat ligger i de låga abonnementsavgifterna. De utgöra nu för rikstelefon 50 kronor och 30 kronor och för allmänna bolaget mellan 100 kronor och 20 kronor, och det är givet, att förstnämnda avgifter satts så lågt med hänsyn till konkurrensen. Ökningen av rikstelefonabbonenter har varit avsevärd, men abonnentökningen har varit större vid allmänna bolaget, och den blir större, ju mer det allmänna nätet utvecklar sig. Det har visat sig utöva en viss dragningskraft på nya abonnenter, att det är ett stort och omfattande nät de ingå uti, och det är ganska självklart därför, att man icke vågat sig på att höja rikstelefonavgifterna. Och skulle en sådan höjning ske samtidigt, som det allmänna bolaget höjde sina avgifter, bleve ju förhållandet detsamma som nu, endast en höjning i proportion till vad allmänna bolaget gör. Vidare är Stockholmsnätets dåliga ekonomi beroende på de höga trafikkostnaderna.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm.

(Forts.)

Den nu till följd av kriget pågående krisen med svårigheterna att anskaffa material samtidigt med den kolossala tillväxten i såväl trafik som antal nya abonnenter träffade rikstelefonens Stockholmsnät vid en ömtålig tidpunkt. Huvudstationen i Stockholm var redan vid krigets början ställd på avskrivning, och förarbeten pågingo för införande av ett nytt telefonsystem. Kriget gjorde det omöjligt att erhålla leveranser, och det blev nödvändigt att i forcerat tempo och genom provisoriska anordningar möta den anstormande stora frekvensen av nya abonnenter. Flera nya annexstationer måste anläggas, och man valde härtill i början stationer med lokalbatteri i likhet med det system, efter vilket den gamla stationen är inredd. Men denna åtgärd medförde ock, att en allt större mängd samtal måste expedieras mellan skilda stationer och således också handhavas av två telefonister. Detta fördyrade i hög grad expeditionen och utgjorde alldeles säkert en av anledningarna till de många och berättigade klagomål, som kommit till synes och som man icke kan neka till, att de varit en följd av de för närvarande mindre tillfredsställande anordningarna vid rikstelefon i Stockholm. Trafikkostnaderna stegrades per apparat i Stockholm från 19,41 kronor år 1914 till 28,29 år 1917. Till bolagets nät förekom också en stark tillströmning, men där var man bättre rustad att mottaga den. Bolaget hade ombyggnaden till centralbatteri färdig, och de nya stationerna stodo redo att mottaga nya abonnenter. Expeditionskostnaderna kunde avsevärt nedbringas. En telefonist medhinner mellan 50 och 60 % flera expeditioner per timme vid centralbatterisystem än vid lokalbatterisystem. I medeltal utgjorde sålunda telegrafverkets kostnad per apparat vid stationer med centralbatteri under år 1916 14,97 kronor, under det att samma kostnad vid lokalbatteristation utgjorde 21,27 kronor. Vidare ha givetvis de stora underhållskostnader, som inträtt vid den allmänna prisstegringen, också medverkat till den dåliga ekonomien och särskilt kostnaderna för element till apparater; som bolaget har centralbatterisystem, har denna kostnad föga inverkat på dess verksamhet.

Skillnaden i underhållskostnad mellan ett nät med centralbat-

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.*

(Forts.)

terisystem och ett nät med lokalbatterisystem är särskilt i dessa tider ganska betydande. Endast kostnaderna för batterierna å varje abonnentapparat belöpte sig år 1917 i Stockholm till 150,000 kronor. Vidare har kristiden föranlett stora extra utgifter, som varit nödvändiga för att framföra det abnormt ökade samtalsantalet och inkopplande av stora massor av nya abonnenter. Vidare är telegrafverkets bokföring sådan, att en god del utgifter avföras som driftkostnader, medan de i enskilda affärer avföras såsom utgifter för kapitalökning, såsom är fallet med ordinarie avlöning, beklädnad, krigstidstillägg, krigstidshjälp o. s. v. Alla dessa förhållanden komma väsentligen att omläggas, om rikstelefonen blir i tillfälle att övertaga allmänna bolagets nät och tillgodogöra sig dess förbättringar och anordningar.

Den föregående ärade talaren sade särskilt något om konkurrensens betydelse. Det är otvivelaktigt, att konkurrensen har betydelse å ett område sådant som det ifrågavarande. Men riksdagens inflytande och den allmänna opinionens tryck spela en så betydande roll, att man därmed får garantier för att någon försumpning icke ifrågakommer. Det kan icke påstås, att rikstelefonen fungerat sämre i Göteborg, där den råder enväldigt, än i Stockholm, där den konkurrerar med ett enskilt bolag. Förhållandet är i själva verket tvärtom. Just i dessa tider är expeditionen sämst i Stockholm, den enda plats, där det finnes konkurrens, och bättre i övriga delar av landet, låt vara att även där särskilt på grund av kristiden vissa svårigheter härutinnan gjort sig gällande. Det är givet, att det allmänna bolaget haft en ganska stor betydelse för utvecklingen av telefonväsendet, men jag tror, att man kan säga, att rikstelefonen, i den mån den alltmer utvidgat och fullkomnat sin verksamhet, också haft ögonen öppna för moderna anordningar och förbättringar, och jag är fullt övertygad, att rikstelefonen i det fallet framdeles som hittills kommer att gå i spetsen för moderna anordningar även på detta område, såvida icke främmande faktorer tillkomma, såsom förhållandet varit i Stockholm, vilka dock kunna elimineras bort. Det är så, att statens telefonväsen i stort sett är ganska förträffligt, och att vi hava goda skäl att påstå, att det tekniskt fyller höga anspråk. Det kommer säkerligen också, i den mån dessa inrättningar utveckla sig, att på allt möjligt sätt tillgodogöra sig de förbättringar och uppfinningar, som ske i andra länder.

I ett nät med det omfång, som Stockholm behöver, har man måst fördela abonnentledningar på flera stationer, och följden har blivit, att med stationernas tillväxt ett allt större antal samtal måst förmedlas från en station till en annan över föreningsledningar (trunkledningar) och därför, såsom jag nyss påpekade, handläggas av två telefonister. Det kan vara intressant att här meddela några siffror, som visa det expeditionsarbete, som åligger en telefonist, och den kolossalt ökade frekvensen per apparat.

Per månad var antalet påringningar år 1913 4,190,000, därav trunkade samtal 365,000 summa expeditioner 4,555,000. År 1917 voro motsvarande siffror 6,100,000 påringningar, därav trunkade

samtal 1,567,000, summa expeditioner 7,667,000. År 1913 kunde ett hundratal telefonister upprätthålla en god expedition åt 14,370 abonnenter med 4,555,000 samtal per månad, och år 1917 hade antalet telefonister ökat till 162, ehuru antalet abonnenter ökats blott till cirka 16,000, varemot samtalsantalet per månad stigit ända till över 7 $\frac{1}{2}$ miljoner. Således medan år 1913 varje telefonist kunde utan anmärkning expediera i medeltal 140 abonnenter, har år 1917 varje telefonist haft endast ett hundratal abonnenter att expediera, men blott med svårighet kunnat sköta sin expedition. Anledningen till att de 140 voro nöjda, då däremot de 100 varit motsatsen, ligger däri, att abonnenterna år 1913 nöjde sig med i medeltal 292 påringningar i månaden, under det att de år 1917 hade ökat sina behov med icke mindre än 24,7 % till 364.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm.

(Forts.)

Tillströmningen av abonnenter har varit avsevärd, men ökningen av telefonister har varit ännu större. Ökningen av telefonister har varit 60,5 %, under det att stegringen i expeditionsarbetet varit 68,3 %. När så denna enastående stegring dessutom kom fullständigt oförberett under en så kort tid som 3 å 4 år, samtidigt som all tillgång på medel att möta den åtstramades, är det klart, att telefonväsendet icke kunnat göra sig till herrar över förhållandena. Man har spänt sina krafter till det yttersta, men därutöver har man icke kunnat komma. I vad nu anförts ligger den väsentliga förklaringen till att åtskilliga befogade anmärkningar kunnat göras mot sättet för den nuvarande telefonexpedieringen i Stockholm.

Jag vågar slutligen rikta en vördsam vädjan till kammaren att bifalla Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag. Kammaren har redan vid föregående tillfällen, då ett köp av allmänna telefontätet i Stockholm varit före, visat sig beakta betydelsen av att staten blir ensam herre på telefonområdet och biträtt de köpeförslag, som tidigare framlagts, och jag hoppas därför, att kammaren skall göra så även denna gång.

Under herr statsrådet Schottes anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr L a r s s o n, K n u t: Jag ber att få säga några ord rörande de betänkligheter jag har beträffande så stora anslag, som det här är fråga om.

Man har många gånger från riksbanken och riksgäldskontoret hört varningar för dessa stora utgifter, och det har på mig gjort ett sorgligt intryck att man oupphörligt hopar så stora anslag. Vi leva ju i en tid, då Sverige varken har import eller export, men stora summor slukas av industrikommissionen och kommissionerna i allmänhet. Riksbanken har ju av sagt sig vidare kredit, och man har gått till enskilda banker, som öppnat kredit på stora belopp. Att i en sådan tid övertaga allmänna bolagets telefontät, som var och en tycker fungerar väl, är mycket märkvärdigt, och jag anser icke, att tiden ännu är mogen för denna sak. Jag vill påpeka, att rikstelefonen varje år i Stockholm gått med förlust, under det att det all-

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.

(Forts.)

männa telefontjänsten fungerat väl och på samma gång haft sin ekonomi tryggad. Vad visar detta? Jo, att rikstelefonen icke kan konkurrera med det enskilda nätet. Det enskilda nätet har dessutom full reservmateriel, vilket rikstelefonen icke har. Detta visar i alla fall, att det enskilda bolaget sköter sig ännu bättre, då det under så lång tid, som krisen varat, ännu har reserver uti materialier. Jag skulle kunna tänka mig, mina herrar, att jag, om vi stode inför ett krigsutbrott, skulle kunna vara med om att votera 47 miljoner kronor för nödiga vapen och ammunition, men att i en tid sådan som denna bevilja 47 miljoner kronor för nöjet att äga detta nät kan jag icke vara med om, även om det, vilket jag icke vill bestrida, för framtiden kanske skulle kunna bli bra. Jag är icke anhängare av att staten skall ha allting, utan jag tycker, att det är bra, att det finnes ett nät, som konkurrerar med staten och håller ned taxorna. Hurudant är förhållandet med telefonen på landsbygden? Jo, det ha visat sig, att vanligen taxorna för allmänna samtal totalt försvunnit. Det förekommer endast ilsamtal, och om man beställer ett ilsamtal på morgonen, kommer man icke fram till en stad, så länge kontorstiden varar. Det är det vanliga. Mig synes, att staten borde komplettera sitt nät i stället för att inköpa ett nytt. För min del ber jag få säga, mina herrar, att det icke kan vara lyckligt att hopa sådana utgifter i dessa tider. Det går icke väl med Sveriges ekonomi, om man icke väjer för utgifterna i en tid, då industrien varken har import eller export och dessutom oerhörda skatter läggas på alla. Att nu bevilja ett anslag på 47 miljoner kronor för ett ändamål, som icke är nödvändigt, — ty allmänheten är nöjd med som det är — kan jag icke vara med om.

Jag skall icke ingå på, om det i framtiden skulle bli fördelaktigt, vilket jag icke är viss om, men för den tid, som nu är, ber jag, herr talman, att på de skäl jag anført få yrka avslag.

Herr Nilsson, Johan: Herr greve och talman! Denna fråga har ju framlagts åtskilliga gånger förut, men icke vunnit riksdagens bifall. Jag ber att få säga, att flera av de riksdagsmän, som varit med vid föregående tillfällen samfällt till mig sagt, att de ångra sig, för att de icke röstat för bifall vid föregående tillfällen.

Nu ber jag också att få säga att då denna fråga var föremål för förberedande behandling i statsutskottet, densamma undergick en synnerligen ingående prövning. Det är klart, att man, då det gäller så stora utgifter, som det här är fråga om, betänker sig mer än en gång, innan man bifaller detsamma. Då jag gjort detta, har jag sett frågan från den synpunkten, att statens affärsverksamhet egentligen omfattar våra kommunikationsverk, nämligen post, telegraf, telefon, järnvägar och distribution av elektrisk kraft. Av dessa kommunikationsverk har staten i sin hand posten, telegrafnätet och nästan utslutande telefonen. Det är numera enbart Stockholmsrayonen, som är undantagen. Enskilda telefontjänster hava funnits i åtskilliga delar av vårt land, men övriga sådana hava tidigare inlösts av staten, och jag förmodar, att förhållandet blir detsamma även med Stockholmsrayo-

nen en gång i framtiden. Sammanslagningen är en naturlig åtgärd, om man ser på de verksamhetsområden, som rikstelefon och det enskilda nätet ha. De ha samma verksamhetsfält och samma uppgift att fylla. Men vad man vinner genom sammanslagningen är, att man gör en högst avsevärd besparing vad beträffar såväl personal som materiel, och särskilt är den senare artikeln synnerligen nödvändig i dessa tider, då det är så synnerligen svårt för telegrafverket att skaffa den materiel, som är erforderlig för de telefoner, som beställt, särskilt inom andra delar av landet. Det finnes naturligtvis också en massa abonnenter inom denna rayon, som nödgats hålla sig med två telefoner, men vid en eventuell sammanslagning kunna de nöja sig med en.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefont nätet i Stockholm.

(Forts.)

Nu anföres det egentligen såsom skäl mot sammanslagningen, att konkurrensen bortfaller och att det enskilda nätet kunnat sköta sina finanser med förtjänst, under det att statens nät på detta Stockholmsområde gått med förlust. Det kan hända, att det enskilda telefont nätet tidigare haft en uppgift att fylla genom att bidraga till konkurrens, och att det enskilda initiativet kanske gått något hastigare fram än utvecklingen kommer att göra, om det hela lägges under statens förvaltning. Men jag tror, att vem som helst skall våga påstå, att på den höga ståndpunkt telefonen för närvarande står i vårt land och dit den kommit nu denna konkurrens numera är absolut onödig, och vad finansieringen beträffar är det visserligen så, att stockholmsområdet favoriserats på bekostnad av hela landets nät kan man säga. Det är tyvärr så, att, enligt den statistik som finnes, rikstelefont nätet på stockholmsområdet gått med högst betydliga förluster under de senare åren. Riksdagen fick från Kungl. Maj:t en proposition angående telefonreglementet redan i början av riksdagen för att i likhet med vad i dag gjorts i fråga om järnvägstaxorna yttra sig över höjning av telefontaxorna. Vid det tillfälle, då statsutskottets fjärde avdelning skulle uppgöra förslag till detta yttrande, ingick den i närmare granskning av dessa telefontaxor, och vi kommo då in på vad statistiken säger om förhållandet med stockholmsområdet. Det visade sig då, att förlusten för detta område rörde sig för tiden 1908—1917 om mellan 7 och 8 miljoner kronor. De sista åren har det uppstått en förlust av bortåt ett par miljoner kronor om året. Detta kan icke vara rimligt. Den sammanlagda förlusten för de sista åtta åren tror jag uppgår till omkring 10 miljoner kronor. Om statsverket köpt in det enskilda telefont nätet sist a gången förslag därom förelåg i riksdagen, skulle det varit betalt med de belopp, som statsverket nu förlorat på att det icke gjorde det. Nu kan man möjligen säga, att det förefaller egendomligt, att det enskilda telefont nätet kan sköta sig på sådant sätt, då rikstelefon går med stor förlust. Men de arbeta under skilda förhållanden. Det enskilda telefont nätet började sin verksamhet långt tidigare än rikstelefonen började sin verksamhet här. Det enskilda bolaget har avsett medel till fonder, och det började utbygga sina ledningar och stationer, medan materielen var betydligt billigare, än den blivit under de senare åren, och det har därigenom fått ett betydligt för-

*Om telegraf-
verkets över-
tagande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.*

(Forts.)

språng. Dessutom bedriver det enskilda bolaget bredvid själva telefonverksamheten affärsverksamhet, nämligen verkstadsverksamhet, som giver betydande förtjänst. Således kan man icke helt taga för goda de siffror, som finnas från det enskilda nätet och rikstelefonnätet. Man kan säga, att varför rikstelefonen icke utvecklats lika hastigt och lika fort som det enskilda telefontnätet, är delvis riksdagens skuld, som icke beviljat medel. Jag tror vi alla veta, att telegrafstyrelsen vid åtskilliga tillfällen gjort framställning om betydligt större anslag, än riksdagen beviljat, och telegrafstyrelsen har att tillgodose hela landets utveckling och kan icke enbart hålla sig till stockholmsområdet. Jag tror därför, att man kan säga, att även om konkurrensen varit nyttig hittills, den numera kan betraktas såsom nämligen onödig, då telefonen är så bra inarbetad och icke behöver någon särskild agitation för att få tillräcklig utbredning. Om köpet icke kommer till stånd, är det enligt mitt förmenande tydligt, att det måste ordnas så beträffande den höjning av telefon-taxorna, som ifrågasättes, att icke någon rayon, såsom förhållandet hittills varit, blir undantagen från telefonreglementet. Man kan icke i längden vara tillfredsställd med, att stockholmsområdet skall vara favoriserat med låga telefontaxor, då det övriga landet har mycket höga för att debet och kredit skall gå ihop för telegrafverket. Då blir följden, att taxorna måste höjas även för stockholmsområdet. Om man icke gör inköpet nu, blir också följden den, att det enskilda telefonbolaget kommer att höja sina telefontaxor högst väsentligt under den närmaste tiden, och det får då tillfälle att ytterligare utveckla sig. Följden blir naturligtvis också, att inköpet, vilket enligt mitt förmenande en gång måste ske, blir ganska dyrbart, då statsmakterna en gång skola taga hand om detsamma.

Det har av den siste talaren anförts statsfinansiella betänkligheter, och man måste medgiva, att det är rätt stora kapital, som ifrågasättas, men civilministern har redogjort för, huru finansplanen upplagts. Jag tycker, att förhållandena äro sådana, att man bör gå in på densamma.

Vad räntabiliteten beträffar är förhållandet, att mellan 18 och 19 miljoner kronor, som staten nedlagt i rikstelefontnätet för stockholmsrayonen, ligga räntelösa och visa betydlig förlust. Men efter detta inköp kommer den köpeskillning, som ifrågasättes, att giva en ränta av mellan 7 à 8 %. Den kommer att förränta både det kapital, som nu nedlägges, och det, som redan nedlagts för stockholmsområdet, med mellan 6 à 7 %. Jag tror, att om man granskar förslaget ur den synpunkten, att stora kapital nu ligga räntelösa och resultera i förlust, och att man genom inköpet får en ränta av 6 à 7 %, man icke behöver tveka om vad som är fördelaktigast för statsverket. Jag tror, att om man ser frågans finansiella sida från den synpunkten, att man nu har ett så stort kapital räntelöst och förlustbringande, och efter köpet får en ränta av mellan 6 och 7 %, man icke bör tveka, vilket som är mest fördelaktigt för staten. Jag ber att få säga, att jag för min del icke är för, att staten skall lägga under sig en massa affärsföretag, som måhända i viss mån kunna skötas fördelaktigare med enskild drift, men dessa kommunikations-

verk, som jag i början av mitt anförande nämnde, tror jag det är lämpligt, att staten tar om hand. Det är så i våra grannländer, att staten har telefontätet helt och hållet i sin hand, och det finns ingen anledning till att detta lilla område, när man betraktar det från landets hela synpunkt, skall i fortsättningen undanhållas, utan det bör inkorporeras i det allmänna rikstelefontätet. Hade det varit så, att detta enskilda telefontät haft sitt bestämda verksamhetsområde, exempelvis om Skåne och Blekinge haft ett enskilt telefontät eller Norrland haft ett enskilt telefontät för sig, där rikstelefon icke finnes, men man hade haft samtrafik mellan dessa olika landsändar och övriga delar av landet, då hade man mycket väl kunnat tänka sig, att man låtit det vara, som det var, och det kunnat gå lika bra. Men här är det så, att rikstelefontätet och detta enskilda nät hava precis samma verksamhetsområde, och de bygga kablar och linjer var för sig. rikstelefon bygger i ena sidan av gatan, och det enskilda telefontätet bygger i den andra. Var och en måste inse, att detta absolut är en nationalekonomisk förlust. Här finns en hel massa ledningar, som äro onödiga, här finns en kolossal massa växelstationer, som kunna sammanslås. En väldig massa personal kan också besparas och dessutom all den materiel, som nu blir ledig genom denna sammanslagning. Denna är synnerligen behöflig just under den närmaste tiden, därför att telegrafverket har mycket svårt att få all den materiel auskaffad, vartill anslag beviljats, men genom denna sammanslagning får man en hel del materiel ledig.

Jag ber, herr greve och talman, att på de skäl, som jag nu anför, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Av de skäl, som från såväl herr statsrådets som den siste ärade talarens sida anförts till förmån för förslaget, är det egentligen två, som åtminstone jag vill till fullo ansluta mig till, nämligen det principiella och det nationalekonomiska. Det kan ju icke förnekas, att ur dessa synpunkter sammanslagningen är en riktig handling, men oaktat detta måste jag hysa stora betänkligheter mot förslaget, ty jag kan icke finna annat, än att de skäl, som i öfrigt äro anförda till förmån därför, äro tämligen svaga. Herr statsrådet framhöll bl. a., att det vållade svårigheter av mångahanda slag att hava två nät i Stockholm, och att det vore olämpligt, att två sådana skola arbeta jämsides med varandra. Ja, i viss mån är det nationalekonomiskt olämpligt, men någon särskild svårighet har det väl icke vållat annat än för abonnenterna, som måste hålla två apparater. Det är endast det ena nätet — rikstelefontätet — som har förbindelser över hela landet, det andra nätet är mera av lokal betydelse. Herr statsrådet sade också, att det skulle vara svårt att höja taxan för rikstelefonen, därför att man då arbetade det andra bolaget i händerna. Det förefaller mig icke heller vara så synnerligen säkert, lika litet som vad den siste ärade talaren därutinnan anförde. Det synes mig icke vara någon omöjlighet att höja taxan på åtminstone de apparater, som äro i förbindelse med det interurbana nätet, om man också ej vill höja för de andra, men jag före-

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fontätet i
Stockholm.
(Forts.)*

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.*

(Forts.)

ställer mig, att tanken att höja taxan även för det enskilda telefonnätet icke är så långt borta, så att om det skulle bli fråga om höjning av taxan på rikstelefon i Stockholm, torde väl samarbete i det fallet icke vara alldeles omöjligt.

Herr statsrådet framhöll även som skäl, att Stockholm icke borde hava en särskilt gynnad ställning i förhållande till andra landsändar. Ja, det skälet får jag säga jag tycker icke är så synnerligen talande, men det är nog något i samma stil, som den siste talaren framhöll, då han sade, att landet i övrigt får betala de förluster, som rikstelefon har på Stockholmsnätet, och att således Stockholm gynnas på övriga orters bekostnad. Det kan man visserligen säga vid ett ytligt påseende, men det är dock att märka, att här i Stockholm, där det är så tät befolkning och ett så kolossalt antal apparater och abonnenter på en trång rayon, det icke är i sig självt orimligt, att det finns något billigare avgifter än på de platser i landet, där antalet abonnenter är jämförelsevis ringa och ledningarna långa. Det överensstämmer ganska väl med förhållandena på affärlivets område, där en varas tillhandahållande i parti eller i större myckenhet medför, att priset kan sättas något lägre än vid mindre kvantiteter och i detalj. För övrigt kan man säga, att talet om förmånerna för Stockholm i förhållande till det övriga landet i viss mån koncentreras därav, att hela landet haft ofantligt stor fördel av den konkurrens, som från början uppstått och sedan fortsatt mellan staten och bolaget, och som utan tvivel för telefonens utveckling medfört synnerligen stora förmåner, vilka kommit landet i dess helhet till del.

Det skälet, — som för resten också framhållits — att Stockholmsnätet medför en så stor förlust som på 1 1/2 å 2 miljoner kronor om året, och att om inköp kommer till stånd, såväl det gamla som det nya nätet skulle kunna nå en tillfredsställande förräntning, är ju något, som man icke med så stor visshet kan taga på, utan snarare får man anse det såsom rätt tvivelaktigt. Herr statsrådet anförde vissa skäl och siffror, varför Stockholmsnätet av rikstelefonen kommit i en så dålig ställning; jag kunde visserligen icke följa alla dessa siffror, men åtskilliga av dessa skäl synas vara i tämligen lika grad giltiga med avseende på det enskilda bolagets nät, åtminstone det, som rörde dyrtiden och kristidsförhållandena. De ha inverkat på det enskilda bolagets lika väl som på statens affärsverksamhet.

Det är ju dock rätt egendomligt, att rikstelefonens Stockholmsnät kan ge ett så dåligt ekonomiskt resultat, då man samtidigt ser, att det enskilda telefonnätet på samma område lämnar en så utomordentligt stor behållning, icke blott så att det utvecklats till ofantligt mycket bättre beskaffenhet än rikstelefonen — det är från både herr statsrådet och andra erkänt, att så är fallet, och det är därför man nu vill komma åt det — utan jämväl så, att det enskilda bolaget kunnat lämna stora utdelningar åt aktieägarna, bilda betydande fonder, i följd varav aktiernas värde mångdubblats. Då måste man säga sig, att det varit en utomordentligt god skötsel i det bolaget, och om man sedan gör jämförelse med de ovannämnda stora förlusterna på rikstelefon på samma verksamhetsområde, då blir jämförelsen san-

nerligen icke glädjande. Orsaken är nog egentligen här som på många andra områden, att det är statsdriften, som blir tungrodd och dyr, och att det enskilda intresset driver en sådan affär mycket fördelaktigare. Därför kan man befara, att de förhoppningar man hyser, att om man sammanslår telefontäten, det skulle bli ett gott och gynnsamt affärsresultat, — att möjligen kunna förbytas i misräkning och resultera i, att det hela i stället blir en mindre god affär. Som sagt, konkurrensen, som nämnts i debatten, tror jag i stort sett är till nytta.

(Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm.)

(Forts.)

När man nu köper det enskilda telefontätet, bör man komma ihåg, att en stor del av dess hundratusentals abonnenter skall in på rikstelefon och de interurbana ledningarna — låt vara att en stor del kommer bort, men det stora flertalet skall dit. Man vet nu, hur ofantligt svårt det är att komma fram till andra orter, hur skall det bli ställt när dessa nya komma till, även om man tar i betraktande att nya ledningar insätts? Mig förefaller det, att det skall bli ofantligt svårt att sköta det hela till allmänhetens belåtenhet.

Även jag har samma uppfattning som en talare på Värmlandsbänken, att tidpunkten för detta förslags framläggande är synnerligen olämplig. Herr statsrådet sade visserligen, att det skulle vara den lämpligaste tiden, och att det blir dyrare för varje år som går, men mig förefaller det, att det icke gärna kan vara så. Först och främst vet man ju, att budgeten nu är alldeles överbelastad, och att man för varje dag, som går, kommer med nya anspråk på densamma på hundratusentals miljoner, och vi veta också, hur ofantligt besvärlig lånemarknaden för närvarande är. Då kan det väl icke vara rimligt att ytterligare belasta den med en så stor post som cirka 47 miljoner kronor, om det icke är absolut nödvändigt; och man måste säga sig, att då koncessionstiden för allmänna bolaget går ut om 15 å 17 år, man väl bör kunna underhandla något senare framemot den tiden, med hopp om att det skall bli ett gynnsammare resultat. Jag vet, att vid koncessionstidens utgång ledningar och nät skola betalas efter värdering, och det kan sägas att det kanske blir dyrbarare då än nu. Ja, det är möjligt, men då är det rättvist, att bolaget får betalt till fulla värde. Men det kan också hända, att material och ledningar få ett lägre värde än nu, och att priset då blir betydligt lägre.

Ja, herr greve och talman, jag har icke några nya skäl utöver dem, som anförts från andra håll, men oaktat jag finner, att de nationalekonomiska och principiella synpunkterna äro riktiga, så kan jag icke finna annat, än att de övriga skälen, som man kan anföra mot förslaget äro starkare, och därför ber jag att få yrka avslag.

Herr Trygger: Herr greve och talman, mina herrar! Ifall det vore så, att hela telefontätet här i Sverige vore enskilt, och man föresloge, att staten skulle lösa in detta telefontät, skulle jag sätta mig alldeles bestämt emot saken, — jag har nämligen den uppfattningen, att den enskilde driver ekonomiska företag bättre än staten. Men nu ligger icke saken så, telefonen förvaltas av staten i det stora hela, det är endast Stockholmsrayonen, som är undantagen. Man kan säga, att det lyckligaste hade varit, att staten hållit sig

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.*

(Forts.)

ifrån detta område och blott haft samtrafik med bolaget men för sig reserverat landet i övrigt. Så har emellertid icke skett, utan staten har konkurrerat med det enskilda bolaget, och staten förlorar på affären. Då erbjuder sig nu ett tillfälle för staten att förvärva även detta telefonområde. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att ifall villkoren äro fördelaktiga, det är statens skyldighet att göra köpet. Alldeles speciella skäl tala för att staten bör göra det just nu.

Som vi se av den kungliga propositionen, är det synnerligen betydande förmåner, som staten vinner genom att nu inköpa det allmänna telefonnätet. Sålunda skulle staten få en massa materiel, staten skulle befrias från att här i Stockholm göra åtskilliga husmonteringar — d. v. s. draga ledningar till de särskilda husen, ty det är redan gjort av allmänna telefon o. s. v. För närvarande är sammanslagningen även i övrigt fördelaktig. Längre fram skulle den ge anledning till att åtskilliga abonenterna ginge bort, utan att de ersattes av andra; nu ligger saken däremot så, att för var och en, som går bort, man har andra, som med nöje träda i stället. Det är således alldeles särskilda anledningar att göra köpet just nu, om det över huvud skall göras. Jag vill då fråga: finns det någon, som tror, att det nuvarande tillståndet kommer att fortfara, om vi nu icke göra inköpet? Tro herrarna, att det är möjligt, att staten, som i stort sett har telefonnätet i landet, kommer att nöja sig med att icke även få Stockholmstelefon. Jag tror det icke. Det blir således inlösen, men det blir längre fram icke så gynnsamma förhållanden som för närvarande, under vilka man kan göra densamma.

Sedan komma vi till den finansiella sidan av saken. Då är det visserligen klart, att vi för närvarande hava stor anledning att i nämnda hänseende vara mycket försiktiga, vi måste se till, att vi icke leda in staten på nya stora utgifter, ty de, som vi gjort, äro redan kolossala. Vi måste vara varsamma att icke skuldsätta staten för nya ändamål, då vi äro tvungna att skuldsätta staten så mycket för utgifter, som vi redan godkänt. Detta är obestriddligt, men låtom oss se efter, hur denna sak skall finansieras, huru dessa 46 miljoner skola betalas. Jo, först och främst kan man till de första avbetalningarna använda 10 miljoner kronor av medel, som vi redan anslagit till telegrafverket. Därigenom att telegrafverket får materiel och annat, om denna överenskommelse går igenom, behöver telegrafverket icke göra utgifter, som det eljest varit tvunget att göra. Dessa 10 miljoner behöva vi således icke räkna med som en ytterligare börda för staten. Sedan har det ju visats här, att staten, ifall vi beräkna ränta på det i rikstelefon i Stockholm nedlagda kapitalet jämte driftförlusten, för närvarande förlorar ungefär 1½ miljon kronor om året. Om vi antaga, att detta fortfor i cirka sex år, äro vi uppe i 10 miljoner. Då hava vi sålunda 20 miljoner, som vi kunna draga ifrån dessa 46 miljoner. Det återstår sålunda en otvivelaktigt ökad kostnad, belöpande sig i själva verket till icke mer än omkring 26 miljoner. Denna summa behöver man icke betala förr än tidigast 1922. då man börjar lösa in 10 miljoner om året ända till 1925, med rättig-

het för staten att lämna statsobligationer efter dagens kurs för att inlösa de reverser, som staten utfärdat. Jag kan icke finna, att detta är en farlig affär. Det förefaller mig tvärtom, som om denna finansiering är gjord på ett så klokt sätt, att om vi över huvud skötte våra finanser lika väl, som det är fråga om här, vi skulle kunna vara ganska lugna. Det är således icke så, som min ärade vän herr Larsson sade, att det är fråga om att kasta bort 46 miljoner för nöjet att förvärva allmänna telefonbolaget, utan här gäller det att göra något, som, om vi icke göra det nu, säkerligen kommer att göras längre fram och då under ogynnsammare förhållanden och till för staten hårdare villkor.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindbad, Ernst: Herr talman! Jag får öppet erkänna, att så lättvindigt har jag aldrig förut hört den siste ärade talaren resonera om statens skuldsättning, ty låt vara att dessa reverser icke äro ställda att betalas ögonblickligen det är dock 5 miljoner kronor om året, som skola utgå de två första åren, och sedan från år 1922 och de följande åren 10 miljoner om året, och alla dessa reverser löpa med ränta, från den 1 juli innevarande år. Det är sålunda en statsskuld, den må vara fonderad eller icke fonderad, det är reverser, och det är väl det, som vi skola taga hänsyn till, om vi belasta staten med en direkt utgift, som med all säkerhet icke kommer att ge motsvarande inkomst.

Jag vill erinra om frågans första början, det var 1902, då proposition framlades av den dåvarande regeringen, men med reservation av två statsråd, vår nuvarande vice talman, och herr Palander. Jag skall be att få uppläsa, efter yttrandet är så kort, dåvarande statsrådet Odelbergs ståndpunkt i frågan, — och jag tror att han icke har ändrat sig: »Utan att vilja bestrida att ej åtskilliga fördelar stå att vinna genom att för statens räkning förvärva allmänna telefonbolagets i Stockholm telefontät, anser jag dock ej att dessa fördelar äro av den betydelse, att de böra köpas genom så stora uppoffringar från statsverkets sida, som nu ifrågasättes. Jag har nämligen utav den utredning angående allmänna telefonbolagets affärsställning, som förebragts, ej kunnat komma till den övertygelsen, att bolagets fastigheter och telefontät verkligen äga ett så högt värde, som den fordrade, av chefen för civildepartementet till antagande förordade köpeskillingen eller nära 13 miljoner kronor.

Visserligen har en ränta av $6\frac{1}{4}$ % å köpeskillingen ställts i utsikt men om en sådan ränta skall kunna uppnås eller ej torde väl bli va beroende av storleken å de avgifter, som för telefonabonnemangen komma att upptagas efter allmänna telefontätets förvärvande av staten. Vid de gjorda beräkningarna, har man utgått från de av allmänna telefonbolagets abonnenter nu erlagda avgifter. Såvitt jag kunnat finna, har emellertid ej ådagalagt blivit, att allmänna telefonbolaget hittills av sin rörelse haft en inkomst, motsvarande räntan efter $6\frac{1}{4}$ % å nu ifrågasatta köpeskillingsbelopp, och någon anledning till antagande, att resultatet för staten skulle ställa sig för-

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm.
(Forts.)

Om telegraf-
verkets övert-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Ports.)

månligare än för bolaget, synes mig ej förefinnas. I betraktande torde ock böra tagas, att avgifterna för 2,885 för de båda telefonerna gemensamma abonnenter efter sammanslagningen komma om ej helt och hållet så dock till största delen att försvinna, vilken omständighet ej i tillräcklig grad uppmärksammats vid kalkylens uppgörande.

Då jag således anser den för allmänna telefonbolagets fastigheter och telefontät fordrade köpeskillingen för hög, nödgas jag i underdånighet hemställa, att det gjorda köpeanbudet måtte förkastas.»

Samma och liknande synpunkter hava varit vägledande för riksdagens hittills vid tre särskilda tillfällen intagna ståndpunkt i frågan. När den sist var före, 1906, föll den vid gemensam votering med 233 röster mot 132. Herr Trygger erkände också, att han ansåg den enskilda driften vara att föredraga framför statsdrift, men då det icke kunde bli en enskild drift över hela linjen, om jag fattade hans ord rätt, så skulle det icke vara någon idé att bibehålla status quo.

Jag vill lägga en annan synpunkt på saken och vill fråga, om icke herrarna skulle vilja godkänna den tanken, att det i detta kolossalt stora nät i Stockholm och dess omgivningar — det torde vi väl ändå kunna vara överens om — är svårast att bedriva arbetet, och att man där oftare än annorstädes möter hinder och får höra: »det är upptaget». Vi känna alla att telefontrafik kan hänföra sig till två olika arter, dels nödvändiga samtal och dels onödiga, där man frågar hur det står till och dylikt. Vore det icke en fördel, om man kunde begränsa dessa pladdersamtal, om jag så får kalla dem, och lägga dem för sig, så att man sluppe att komma i kollision med dem på det stora rikstelefontätet. Jag tror, att vi alla kunde bespara oss mycken förtret och många tysta eller högt uttalade förebräelser till telefonisterna, om icke telefonerna behövde upptagas av dylika samtal. Märk väl, ett samtal får icke brytas! Jag har många gånger förgäves sökt telefona från min telefon i staden till min telefon på landet. Det har varit upptaget av privata samtal, en jungfru har stått och resonerat, och jag har fått vänta länge, fast jag upplyst, att det var min egen apparat jag ville hava samtal med, och att det gällde en angelägen sak. Man har sagt sig icke kunna bryta det pågående samtalet. Om detta är regeln på både »allmänna» och »riks», känner jag icke, men nog vore det önskvärt, om vi finge dylika hindrande pladdersamtal lokaliserade så mycket som möjligt på det enskilda nätet.

Här sade en talare på Skånebanken, att så många av den äldre uppsättningen av riksdagsmän från 1902—1906, som han hade talat vid, hade ångrat sig, att de icke gått med på inköp redan då. Jag vill fråga honom, om vi ej nu hava två reservanter, både herr Carl Persson och herr Hans Andersson, som även då stodo emot inköpet och även jag var med den tiden och ångrar icke, att jag då, liksom jag nu kommer att göra röstade mot sammanslagning. Jag finner icke någon rimlig anledning, varför man skulle döda en enskild affär, som visat sig gå alldeles förträffligt, skött allmänheten högst

förtjänstfullt och fått en stor behållning på sin rörelse, samtidigt med att den andra affären, som nu protegeras, därför att den drives av staten själv, skall få överta den förra. Hur det är möjligt, att dessa företag kunna skötas på det sätt som är fallet och är det verkligen rätt att uppmuntra det sätt, varpå rikstelefonens rörelse bedrivs, genom att på densamma lägga ännu större börda ja kanske göra det alldeles omöjligt? Jag tror icke, att det är klok affärspolitik åtminstone.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontälet i Stockholm.

(Forts.)

Vi hörde talaren på Skånebanken säga, att post och telegraf äro statsaffärer och telefonen till största delen, och vidare järnvägarna och den elektriska kraften, och dem skulle han gärna också vilja hava till statsaffärer. Ja, det är möjligt, att det kommer att så bli, men om det vore så synnerligen önskvärt att låta hela vårt stora järnvägsnät bedrivs som statsaffär, det lämnar jag därhän. Vi veta visserligen, att det lämnats ett uppdrag åt kungl. järnvägsstyrelsen att utreda, om och under vilka förutsättningar ett sådant statsförvärf skulle kunna ske, men jag hoppas, att jag icke skall vara med den dagen, när en dylik kommer till stånd, och i så fall, herr talman, tror jag, att flera av herrarna komma att känna stor missräkning över en sådan uppgörelse; först då får man erfarenhet om, vad en verkligt icke lönande järnvägsdrift kan innebära.

Ja, så skulle ett skäl vidare vara, att man kan göra sådana besparingar. Herr statsrådet bemötte ett i går synligt uttalande från vår kände nationalekonom prof. Cassel att han anser, att man ej kan fästa ringaste avseende vid telegrafstyrelsens bokföring, utan att närmare syna den i sömmarna. Herr statsrådet framhöll beträffande interurbantrafiken, att av denna ej tillföres varken vinst eller förlust, på lokalnäten. Men är det då riktigt att säga, att interurbananläggningens kapitalvärde bokföres med 28 miljoner och lämnar en inkomst på 5 1/2 miljoner, eller 19 %, under det att bokföringen för lokalnäten visa respektive nära 55 miljoner, 3 1/2 miljoner, eller allenast 6 %? Är det verkligen en bokföring som står sig, att icke tillföra lokalnäten någon som helst inkomst av fjärrtrafiken.

Vidare säges att man skulle göra besparing på personal, som är dubbel, och på linjerna, som äro dubbla o. s. v. Då frågar jag: när det nu finns dubbla linjer, är det icke en fördel att dessa finnas? Vi veta ju, att det mycket ofta uppstår linjefel. Jag har just fått två adresser från en massa personer i norra Södermanland, i vilka man tackat mig för att jag väckt min motion. De säga här, att de icke fästa sig så mycket vid om abonnemangsvavgifterna bliva högre. De säga vidare, att de hålla sig med två telefonapparater, därför att det då är större möjlighet för dem att komma fram. De kunna också begagna den ena telefonen, medan de vänta på att få den andra telefonen reparerad, när den gått sönder. Då är det på det sättet bra att ha den andra att tillgå, och däri se de den största förtjänsten med två telefoner.

Vidare är det klart, att telefonabonnemangen ingalunda komma att bliva så billiga i framtiden som nu. Genom konkurrensen mellan de båda telefonerna hava abonnemangsvavgifterna hållits nere.

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.

(Forts.)

Nu komma dessa att höjas, och de särskilda samtalsavgifterna komma även att höjas. Det är sålunda i närvarande stund faktiskt billigare att hålla sig med två olika telefoner än att sedermera hålla sig med en enda, utom förtreten att bliva hänvisad till ett enda nät och ständigt mötas med att det är upptaget — hela dagen i ända under kontorstiden, som vi hörde en talare framhålla. Det är detta, som kommer att vålla en sådan otillfredsställelse hos abonnenterna. Samme man, som skickade mig adressen och tackade mig, sade också: vi tvingas väl helt enkelt att återgå till den gamla tiden och nöja oss med telegrafn.

Den nationalekonomiska vinsten skulle nu bli den, att vi skulle göra en besparing på personal. Om herrarna gå in i andra kammaren och betrakta dess läktare, skola herrarna få se, att den är upptagen av en massa unga damer, som jag förmodar äro telefonister, vilka sitta och vänta på sin dom. Vad tro herrarna, att det betyder, att de sitta där? Det är visserligen mycket naturligt, att de äro intresserade för sitt framtida öde. Tro icke herrarna, att det ingår till en liten del en förhoppning, att om de bliva rikstelefonister, deras ställning blir bättre? Sedermera må vi även tänka oss, att när det icke finns ett enskilt konkurrerande nät, som visar, att det kan få folk till en viss betalning, rikstelefonen måste betala bättre. Ävenså hava de en förhoppning om pensionsrätt, ty, när de bliva statens tjänstemän, skola de liksom alla andra hava pensionsrätt. Jag tror, att vi redan haft kännningar från andra ämbetsverk i detta avseende. Tro herrarna, att rikstelefonen kommer att gå fri från den rörelsen, sedan den blivit ensam?

Men det finns också en annan kategori, som sitter och noga avvaktar riksdagens beslut i dag, och det är herrarnas aktieägare i aktieföretaget Stockholmstelefon. Herrarna kunna vara övertygade om att dessa också med en viss oro avvakta utgången, och de kunna kanske i morgon med en viss känsla av tillfredsställelse konstatera att deras aktier stigit med, som en talare antog 50 %, jag vågar ställa kalkylerna vida högre. Och om detta är någonting, som man för närvarande i statsverkets betryckta ställning särskilt bör lägga an på och som denna kammare även vill bidra till, lämnar jag därhän. Jag tror, att vi här hava all anledning att ställa oss betänksamma. Om vi verkligen vinne någonting, men vi vinna enligt mitt förmenande faktiskt ingenting. Vi bara vinna rättigheten att *ur allmänhetens fickor upptaga större tributer*. Det är icke för att på något sätt öka produktionen, utan endast för rättigheten att för samtal och ilsamtal upptaga höga avgifter ur allmänhetens fickor, som köpet sker. Staten förskotterar endast, men det är de enskilda, som få betala tributen. Och då frågar jag: vad är då vinsten på hela anordningen, när man får avstå 6 % på i runt tal 50 miljoner kronor, ty det går det nog till, innan det hela är betalt. Sålunda skall man på dessa avgifter först hava årligen 3 miljoner kronor, innan man får någon vinst för statsverket. Herrarna kunna räkna efter, hur detta kommer att belasta allmänheten.

När nu telegrafstyrelsen här skickligt spelat på den sträng, som

man vet, att vi svenskar äro en smula känsliga för, nämligen avundsamheten mot andra som har det bättre, kan jag icke finna, att detta är berättigat, ty det allmänna telefonbolaget visar, att det kan utan förlust i främsta rummet och med mycken stor vinst underhålla detta stora nät, omfattande en rayon med 7 miles radie från Stockholms stortorg. Jag kan icke finna något skäl, varför allmänheten skall belastas högre, än som kan vara nödvändigt. När det gäller andra kommunikationsverk, såsom våra järnvägar, vilka för närvarande gå med förlust, säger man icke så och beträffande postverket, har man all möda i världen att få höja portosatserna med ett par öre, därför att man icke vill, att staten skall förtjäna därpå, men i detta fall skall man lägga an på förtjänsten. Jag kan icke finna, att detta är riktigt. Och det finns tydligen förklaring, varför denna Stockholmsrayon är så pass stor i förhållande till ett vanligt telefonområde. Detta är i själva verket ganska naturligt. Ty alla dessa orter som ligga inom Stockholmsrayonen, hava Stockholm till sin *avsättningsort*. Hemma på min ort vänder man sig icke till Södertälje, fastän den staden ligger närmare, utan till Stockholm. Man resonerar därför: lägg gärna på samtalsavgifterna till Södertälje, om bara orten får behålla den företrädesrätt den har med fria samtal till Stockholm. Sammalunda är naturligtvis förhållandet beträffande andra städer med tillhörande omkrets, där staden och kringliggande landsbygd hava affärsverksamhet med varandra. Och när Stockholms befolkning sommartid ger sig ut till sina sommarnöjen, vilka i allmänhet just ligga inom 7-milsrayonen, vill den också kunna komma i förbindelse med Stockholm utan några särskilda avgifter, där den uppsöker sina affärsmän. Allt detta bör man taga hänsyn till, och man bör icke misstycka, att detta stora samhälle har denna företrädesrätt att utan avgift samtala med abonnenter i kringliggande landsbygd, eller att landsbygden här har samma förmån, ty det ligger i sakens natur, att dessa människor höra ihop, och det har blivit en vana för dem att i den staden uträtta, vad de hava att beställa. Men vill man genomföra den förändring, att rikstelefonen skulle bliva mera avvärdad för viktigare samtal, ja, lägg då på högre avgifter, men låt den allmänna telefonen uppehålla den trafik, som dagligdags och stundligen är erforderlig och som jag förut betecknat som pladdersamtal.

Detta är den syn på tingen, som den stora allmänheten i dessa trakter har, och om Stockholms stads invånare visste, vilka abonnemangavgifter i framtiden komma att bliva deras lott, när de skola samtala med abonnenter utanför staden, skulle de långt tidigare och speciellt vid detta tillfälle hava gjort mycket rumor. Men de äro så sorglösa och tro, att det går bra, hur det än blir, men de komma sedermera att vakna till besinning, och jag tror även, att riksdagen, när den skall lösa in dessa köpeskillingsreverser och förränta dem med dröga räntor, skall bliva övertygad om att vi vörde detta i ren dumhet; vi blevo förespeglade att göra det för uniformitetens skull, men utan något egentligt gagn och fördel.

Om telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm.
(Forts.)

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.*

(Forts.)

I anledning av vad jag anfört, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr L i n d b l a d, A n d e r s: Herr talman, mina herrar! Den förste talaren, som är reservant i denna fråga, sade bland annat, att starka skäl talade för inköp, och att det över huvud taget varit med en viss tvekan han ställt sig på reservanternas sida. De övriga opponenterna mot förslaget hava också i sina uttalanden givit vid handen, att de stå på ungefär samma tveksamma ståndpunkt som den förste talaren. Endast den siste ärade talaren min vän till höger, har varit fullständigt genomövertygad om att ett inköp vore förkastligt, och att riksdagen sålunda icke borde gå med på ett sådant.

Den förste talaren hade två särskilda skäl för att ett inköp icke borde ske, och det var att statens skuldbörda ökades, och att konkurrensen över huvud taget vore behövlig. På samma tråd hava också de efterföljande opponenterna spunnit. Det är sant, att statens skuldbörda ökas genom en utgift på 46 å 47 miljoner kronor, men man får naturligtvis taga hänsyn till, huruvida dessa utgifter äro för det ena eller andra ändamålet, om de äro för sådana ändamål, som ge staten nya inkomster, alltså för produktiva ändamål, eller om de äro för sådana ändamål, som kunna kallas rent improduktiva. Här är det ju dock så, efter vad som kunnat visas — och opponenterna hava icke kunnat visa motsatsen — att de 47 miljoner kronor ungefär, som här skulle givas ut, komma att förränta sig, förutom alla andra fördelar statens telefonverk vinner genom ett inköp av det allmänna telefonnätet. Däremot kan man verkligen tala om ökning av skuldbördan, när rikstelefonen i Stockholm för närvarande går med en sådan förlust, som den verkligen gör. Med varje år ökas därigenom statens skuldbörda, utan att man kan säga, att det är möjligt för staten att på något sätt kunna få inkomster, som motsvara den ökade skulden.

Sedan talades det om konkurrensen och att det över huvud taget var underligt, att det allmänna telefonbolaget här i Stockholm kunde gå så bra att bolaget lämnade utdelning, när statens egen telefon icke kunde lämna skälig ränta på sina utlagda pennningar, utan tvärtom ginge med underskott. Min kamrat i statsutskottet herr Johan Nilsson har redan antytt två skäl, varför så kunnat ske. Det ena var, att den allmänna telefonen naturligtvis har ett försprång, som gör det möjligt för den att konkurrera med statens egen telefon på ett sätt, som kommer den allmänna telefonen till fördel. Det andra skälet var, att det allmänna telefonbolaget vid sidan av själva telefonen också har andra affärer, som gå in i räkenskaperna och på det sättet ökar vinstmöjligheterna. Men det finnes ännu ett skäl, som icke förut här berörts, och det är, att det ju är jämförelsevis korta ledningar här i Stockholm och en mängd abonnenter. Det kostar naturligtvis icke lika mycket att lägga in korta ledningar som det fastmer kostar att lägga in långa ledningar, som rikstelefonen måste göra över vida sträc-

kor i landet. Det gör, att den allmänna telefonen här i Stockholm kan gå med större förtjänst, än som är möjligt för rikstelefonen, som måste delvis placera sina inkomster i stora och långa ledningar. Det är således ganska förklarligt, om den allmänna telefonen kunnat gå med bättre resultat än statens egen telefon.

Om telegrafverkets overtagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm.

(Forts.)

Nu har det också framhållits, särskilt av herr Strömberg, att det säkerligen skulle bli billigare att inlösa den allmänna telefonen om ett antal år framåt, och han för sin del tänker sig väl då närmast vid koncessionstidens utgång år 1941. Nu tror jag för min del icke, att det blir billigare att lösa in den allmänna telefonen vid nämnda tidpunkt, men staten förlorar i stället under denna tid oerhört mycket, som den icke behövt förlora, om den gjort köpet i närvarande stund. Det är den enda skillnaden, och den är bara till fördel för hemställen om bifall till utskottets förslag.

Sedan har här sagts, att det är nödvändigt för Stockholms stad att hava två telefonnät, och särskilt av den ärade talaren, min vän här på samma bänk, har det framhållits, att man icke kunde komma fram på *en* linje, utan att man ovillkorligen måste hava *två*. Nå, Stockholm är ju visserligen större än de övriga städerna i vårt land, men så förfärligt stort är väl icke heller Stockholm, att det icke kunde nöja sig med ett linjesystem, såsom Köpenhamn, Berlin och andra betydligt större städer göra. Jag har erfarenhet både från landsbygden och landsortsstäder, om man nu får räkna Göteborg till en sådan, samt från Stockholm, och jag får då verkligen säga, att det egentligen är sämst här i Stockholm, sämre åtminstone än i Göteborg. Följaktligen är det icke något skäl för att det bör finnas två ledningar här. Dessutom åstadkommer det obehag för den, som blott har allmän telefon, när han vill tala med någon, som bor utanför Stockholmsrayonen. Han måste då springa från hemmet och söka upp en rikstelefon för att komma i förbindelse med den han önskar samtal med.

Jag kan icke inse annat, än att här föreligga mycket starka skäl för att göra telefonnätet enhetligt över hela landet, och då det icke finnes någon utsikt till att under den närmaste tiden kunna få ett inköp på ett billigare och bättre sätt, än som för närvarande står till buds, samt dessutom så oändligt många andra skäl tala för en inlösen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Jag kan icke underlåta att rikta ett par ord till den ärade talaren på Stockholmsbanken med anledning av vad han sade om finansieringen av detta köp. Han sade, att vi redan anslagit 10 miljoner kronor för telefonnätet för nästa år, och att vi kunde använda detta anslag till ifrågavarande köp. Vi behövde enligt hans mening sålunda icke vara ängsliga för, var vi skulle taga pengarna. Jag kan då icke annat än påpeka, att de 10 miljoner kronor, som riksdagen redan anslagit, voro avsedda till utveckling och förbättring å nätet över landet i dess helhet, och då de beviljades, framhölls det från

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.

(Forts.)

vederbörligt håll, att det var en jämförelsevis blygsam summa, som egentligen behövde vara minst dubbelt så stor, för att de mest trängande behoven i landet skulle bliva tillgodosedda. Nu är det givet, att någon del av dessa då ifrågasatta arbeten skulle kunna göras med detta 10-miljonersanslag. Men det återstår dock en större del, och om man gör detta inköp och använder de nämnda 10 miljonerna därtill, så får man ingenting över för det övriga. Jag tror därför, att man måste vara beredd på att anslå ytterligare åtminstone 10 miljoner för nästa år till dessa anläggningar. Det är således icke rätt att säga, att man utan bekymmer kan använda dessa 10 miljoner för ifrågavarande köp.

Herr Nilsson, Johan: Herr talman! Jag skall först be att få bemöta den siste ärade talaren. Han sade, att de medel, som redan äro anslagna å nästa års stat till förbättringar å rikstelefonen, icke kunna komma till användning för detta köp, enär de äro avsedda för inköp av materiel för användning över hela landet. Nu förhåller det sig så, att telegrafstyrelsen ansett sig icke kunna komma att få inköpa tillräckligt med materiel för dessa pengar därför att det icke finns någon materiel. Men genom den sammanslagning, som här är föreslagen, blir det så mycken materiel ledig, så att man kan tillfredsställa behovet ute i landet för de medel, som äro beräknade därtill.

Jag skulle kanske i någon mån bemöta herr Ernst Lindblad, men jag ber att få säga, att vad han yttrade, förefaller mig vara bemött i förväg. Han kom till den slutsatsen, att hans önskemål var, att de fria samtalen för Stockholmsrayonen skulle få bibehållas för framtiden, och det är naturligtvis en lokal fördel, som denna rayon hittills haft och gärna vill behålla även i framtiden. Herr Lindblad talade även om att det var så svårt att komma fram på telefon till hans hem, därför att hans jungfrur talade så mycket i den, och att det därför vore bra att hava två telefoner. Jag ber då att få säga, att om man är så pratsjuk i Närlunda, det icke är någonting, som hindrar, att herr Lindblad även i framtiden håller sig med två telefoner, även om det blir sammanslagning, ty det finns icke något förbud mot att hålla sig med huru många rikstelefoner man vill, om man bara betalar.

Vidare frågade herr Lindblad mig, huruvida jag ville vara med på att införa statsdrift även beträffande järnvägarna och kraftverken. Gent emot detta ber jag att få säga, att jag aldrig på något sätt inlätit mig på frågan, om man skulle gå in på allmän inlösen av enskilda järnvägar, och beträffande kraftverken tror jag dock, att om man jämför den enskilda företagsamheten med den företagsamhet, som staten utvecklat genom sin vattenfallsstyrelse, vem som helst måste erkänna, att staten därvidlag snarare varit förgångsman än kommit i efterhand.

Till de skäl, som jag redan i mitt första anförande åberopade, ber jag ytterligare att få lägga, att när statsdriften och den enskilda företagsamheten hava skilda verksamhetsråden, jag icke

finner det på något sätt nödvändigt med en sammanslagning. Vi ha en kungl. proposition, som kommer på kamrarnas bord, jag förmodar nästkommande lördag, som gäller en statsinlösen, och den har jag jämte statsutskottets majoritet yrkat avslag på. Det är alltså icke någon principiell ståndpunkt från min sida, att man skall hava statsinlösen, men å andra sidan är jag icke principiellt emot en sådan, utan väger, vad som kan vara klokt eller oklokt i det särskilda fallet, och jag har icke någon synnerlig farhåga för att staten icke skall taga hand om en sak i ett sådant fall, då det kan vara riktigt, att staten gör det.

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)*

Vidare sade herr Strömberg, att när koncessionstiden en gång går ut, man möjligen kan få köpa detta nät för billigare pris. Men jag undrar, om så blir förhållandet. De priser, som nu ligga till grund för köpet äro samma priser, som lågo till grund för 1906 års å-priser. Och då man vet, huru mycket materialpriserna nu gått upp i höjden, är det tämligen förvånansvärt, att ett avtal är slutet på grundval av de priser, som då begärdes. Snarare skulle man hava trott, att det enskilda bolaget begagnat sig av konjunkturerna till att höja priserna. Men så har icke varit förhållandet, utan det är samma å-priser, som lågo till grund för det år 1906 ifrågasatta inköpet. Om vi däremot vänta med denna inlösen till 1941, kommer denna inlösen att ske efter värdering, och då vet man icke alls, hurudana priserna komma att bliva. Man kan möjligen tänka sig, att priserna komma att bliva betydligt högre än de nu äsatta.

Jag tror, att när frågan i själva verket ligger på det sättet, att alla erkänt, att denna inlösen en gång förr eller senare måste ske, första kammaren, som ju skall vara den mera förutseende, i detta fall bör gå samma väg, som andra kammaren nu gått. Efter vad jag nyss hört, har nämligen andra kammaren godkänt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag med 137 röster mot 37, och då kan jag inte finna, att det skulle tjäna till något, om första kammaren nu gjorde mostånd och sade nej.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Herr greve och talman! Jag skall be att få bemöta några uttalanden, som här äro gjorda mot mig.

Herr Strömberg anmärkte, att det vore orätt av mig att påstå, att man icke såsom utgift för staten behövde räkna med de 10 miljoner kronor, som åren 1918 och 1919 skulle betalas kontant, enär de ersattes av minskade utgifter för anskaffande av material och dylikt. Ja, den saken har nyss herr Nilsson svarat på. Det är verkligen så, att man genom den material, som ställes till telegrafverkets förfogande, och genom de på grund av sammanslagning i åtskilliga avseenden minskade kostnaderna kan bespara ungefär detta belopp. Det torde således vara rätt såsom jag sade.

Herr Lindblad gjorde gällande, att jag skulle hava glömt, att skuldsedlar, som staten utfärdade, löpte med ränta. Det har jag

*(Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)*

visst icke glömt, men herr Lindblad tycks hava glömt, att om staten förvärvar det allmänna telefontätet, staten också får upp- bära dess avkastning. Räntan i de lämnade reverserna är 6 %, och avkastningen är, även sedan man avdragit 6,2 % ränta för rikste- lefontätet, som staten för närvarande äger i Stockholm, 6,2 % på köpeskillingen. Således återstår det alltid 0,2 %, om kalkylerna äro riktiga.

Vidare gjorde herr Lindblad gällande, så vitt jag fattade honom rätt, att man vore avundsjuk på den gynnsamma ställning, som Stockholm har. Är det fallet, måtte detta anses som en mycket tarvlig uppfattning. Men samtidigt syntes det mig som om herr Lindblad såsom ett argument emot förslaget återopade, att allmän- na telefonaktierna stigit mycket, sedan köpet kommit på tal. Vad det beträffar tror jag knappast, att jag känner någon, som äger sådana aktier — det kan ju hända att jag gör, men jag känner åtminstone icke, att han äger dem —, men jag vill säga, att när staten skall göra en affär, t. ex. köpa ett företag, som det här är fråga om, då är det en fullkomligt felaktig synpunkt att taga i betraktande aktiernas stegring på grund av försäljningsfrågan. Det är emellertid en synpunkt, som ofta gör sig gällande här i riks- dagen, men som enligt min åsikt har till följd, att staten många gånger går miste om att göra en god affär. Man utgår från den upplåtningen, att om vid en affär den ene vinner, förlorar alltid den andre, men man förbiser, att det finns affärer — och de äro talrika —, där bägge parterna vinna. Även om sålunda dessa aktier hava stigit, är detta alls icke något bevis för att staten icke genom köpet kan göra en god affär. Det kan vara fördelaktigt för staten att köpa detta telefonföretag, och samtidigt kan det va- ra fördelaktigt för de särskilda aktieägarna att sälja sina aktier. Den omständigheten, att aktier stiga eller sjunka, betyder för öv- rigt icke mycket, ty, som herrarne se, de stiga den ena veckan och falla den andra. Detta är därför något som icke bör tillmätas någon större betydelse vid denna frågas avgörande.

Denna affär kan emellertid enligt min åsikt visa sig misslyckad under en förutsättning. Det är, om staten kommer att sköta tele- fonen här i Stockholm dåligt, sedan sammanslagningen skett. I så fall är det ju alldeles klart, att det blir en förlustbringande affär och förlusten kan bli större än hittills, ty det blir förlust på ett större kapital. Men vi skola väl icke antaga, att det skall gå så. Å andra sidan vill emellertid jag för min del vädja till re- geringen att noga se till, att det verkligen blir en ekonomisk sköt- sel av telefonverket icke endast i landet i övrigt, utan även här i Stockholm, samtidigt som man fullt tillgodoser alla rimliga an- språk från abonnenternas sida. Jag är övertygad om att, ifall man anstränger sig och gör vad man kan, staten verkligen bör kunna taga ut av telefonen i Stockholm den ränta, som beräknats i den kungl. propositionen. Sker det, fasthåller jag vid att staten har gjort en god affär,

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall icke upprepa de skäl och motskäl, som här anförts för detta inköp. Anledningen till att jag begärde ordet var att en ärad talare läste upp den reservation, som jag år 1902 avgav vid Konungens rådsbord, då det även var fråga om inköp av allmänna telefon men för 13 miljoner. Jag hade då på mycket nära håll fått vara med om undersökningarna och underhandlingarna rörande detta köp och hade kommit till den bestämda övertygelsen, att priset var för högt och inköpet olämpligt, varför jag ansåg mig böra avgiva min reservation.

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)*

De skäl, som förmäde mig att 1902 motsätta mig telefonköpet, kvarstå ännu för mig i lika hög om ej i högre grad än då, och jag kommer ej att därtill medverka med min röst.

Civilministern och herr Trygger anförde att Rikstelefon Stockholmstät kostat 19 millioner samt att på detta nät uppstår en årlig förlust av 1 million kronor, ett i sanning sorgligt resultat, bärande vittnesbörd om det sätt, varpå Rikstelefon skötes. Konkurrenten däremot förräntar ett kapital betydligt större än det ursprungliga aktiekapitalet. För att nu göra de 19 miljonerna räntebärande, föreslås inköp av konkurrentens telefontät för ett belopp av 47 miljoner kronor, varigenom det belopp, som skall förräntas, uppgår till ej mindre än 66 millioner kronor. Någon möjlighet därtill för Rikstelefon torde ej finnas utan att i oskäligt hög grad höja avgifterna, varpå vi också nog få vara beredda. Men det är frågan, om ett kommunikationsmedel skall skötas på så sätt, att staten endast skall tänka på att göra en god affär. Man måste väl också något taga hänsyn till abonnenterna.

Det är även ett annat skäl, som här anförts, vilket jag i dag hört för första gången. Det var en talare på Skånebanken, som ondgjorde sig över att Stockholmsrayonen hade så stora fördelar gentemot landsorten och ansåg det vara orättvist. Därför borde vi ha lika illa, som man hade i landsorten. Jag har då aldrig kunnat tänka mig, att vi här ha det bättre än i landsorten, ty vi måste hålla båda dessa telefoner, rikstelefon och allmänna telefon. Vi ha således att betala avgifter för två olika telefoner, vilket landsortsabbonnenterna icke behöva tänka på.

Jag kommer som sagt att rösta emot förslaget.

Herr Stålberg: Herr talman! Kammaren kan vara övertygad om att jag ej tillhör dem som anse, att staten bör övertaga eller kontrollera enskilda affärsföretag, men vad föreliggande telefonfråga beträffar, anser jag, att staten uteslutande, i likhet med vad som förekommit med post och telegraf, bör handhava densamma. Min kamrat Ernst Lindblad sade, att han hade fått en adress från norra Södermanland. Min erfarenhet från norra Södermanland står icke alls i överensstämmelse med den adress, om vilken herr Lindblad talade. Jag har själv att göra med ett företag, där vi nödgas hålla tio stycken Stockholmstelefoner med långa ledningar och ty åtföljande avgifter vid sidan av rikstelefon, endast därför

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)*

att vissa personer i dessa trakter hava Stockholmstelefon. Jag kan icke finna annat än att det måste vara en fördel för både de enskilda och det allmänna, att ett sådant missförhållande kommer bort. Det är ju icke tal om att man icke kommer fram på vardera av dessa linjer, utan det är helt enkelt, så att man måste ha dem båda. Men det är fullständigt uteslutet att des behövs två telefoner. Herr Lindblad talade om hur svårt det var att komma fram från Björnlunda till Stockholm, därför att hans telefon var upptagen i Stockholm. Detta är troligen också en följd av Stockholmstelefonen. Det måtte icke finnas några avgifter på linjen mellan Stockholm och Björnlunda. Ty om man hade avgift som på rikstelefon, så brötes ett sådant lokalt samtal. Det skulle alltså vara bättre, förefaller det mig, om det vore en liten avgift på allmänna telefon mellan Björnlunda och Stockholm. Då visste herr Lindblad, att hans jungfru icke skulle kunna taga upp telefonen för honom, utan han skulle verkligen komma fram.

Jag vet icke om jag hörde galet. men jag tyckte till min förvåning. att jag hörde herr Strömberg säga, att statdriften alltid är så dyr. Jag vet som sagt icke, om jag hörde rätt, men det förefaller mig litet konstigt. Jag läste nämligen i ett utlåtande från järnvägsstyrelsen, varom järnvägsfullmäktige varit med, och jag tyckte, att de nästan voro övertygade om att det skulle vara fördelaktigt, att staten toge hand om alla enskilda järnvägar. Det förefaller mig därför högst egendomligt, om herr Strömberg i dag har den åsikten, att all statsdrift är så dyr. Vad järnvägarna beträffar skall jag icke alls inlåta mig på den saken, men alldeles säkert är, att om man i fråga om telefon har någon anledning att använda statsdrift, så är det dock en stor skillnad mot att övertaga alla enskilda järnvägar.

Då telegrafverket för närvarande har så svårt att få materiel till anläggande av nya och underhåll av gamla ledningar, måste man väl förstå vad det betyder för telegrafverket att få cirka 10,000 telefonapparater, en hel del kablar, reservdelar och reservledningar samt stationsanordningar och en hel del landsledningar tillgängliga för nya behov, samt dessutom inbespara cirka en och en halv million kronor, som eljest skulle erfordras för nya kabelledningar i Stockholms gator och som, om köp vid ett annat tillfälle sker, måste anses alldeles bortkastade. Redan förut har ju anförts utvecklingen från 1902 till närvarande stund, men jag kanske kan få redogöra för den i enklare siffror. Då underhandlingar om köp fördes år 1902, hade stockholm nätet cirka 22,500 apparater mot nu 83,000, landsnätet 4,500 mot nu 22,000. Rikstelefon har under denna tid i proportion utvecklats något hastigare men kan antagligen aldrig uttränga Stockholmstelefonbolaget. Anledningen härtill anser jag vara, att Stockholmstelefon hade så många års försprång och erfarenheter samt samlade kapital, när rikstelefon började. Talet om nyttan av konkurrens mellan staten och enskilda företag i detta avseende torde numera sakna betydelse. Det

hade naturligtvis en stor betydelse, när rikstelefon började, ty då hade som sagt Stockholmstelefon hållit på i många år.

Jag kan tala om — det hör egentligen icke hit — att telegraf-
fen var icke alls intresserad för telefoner många år efter det man hade
hållit på med Stockholmstelefon. När Eskilstuna ville hava för-
bindelse med Stockholm, ville allmänna telefon, som jag tror att
den hette då, bygga den åt oss på rätt fördelaktiga villkor,
men vi ansågo redan då, att staten skulle så småningom taga hand
om telefonverksamheten, och därför samlade vi i Eskilstuna och
Strängnäs ihop 13,000 kronor och lämnade telegrafstyrelsen dessa
pengar med anhållan att den skulle bygga en linje mellan Eskils-
tuna och Stockholm. Vi ansågo redan då, att det vore av största
vikt, att taga betalt ordentligt för interurbana samtal. Vi erbjödo
oss på samma gång, som vi lämnade dessa 13,000 kronor, att be-
tala femtio öre för varje samtal, om telegraf-
fen ville sköta det, detta som sagt trots att vi då voro erbjudna rätt fördelaktiga vill-
kor från allmänna telefon. Det var ju mycket bra det där, ty
därigenom kommo vi i alla fall ifrån den här rayonen. Annars
hade den blivit utsträckt till Eskilstuna med, och jag tror att
Eskilstunalinjen var det första telefontät, som staten köpte. Det
är alltså en gammal tradition från min stad som jag nu uppbar,
och jag har haft denna uppfattning länge.

Nu skulle enligt telegrafstyrelsens uppgift kostnaden för riks-
telefonanläggningar inom sjuttiokilometersrayonen uppgå till nå-
got över 18 miljoner kronor varå ingen ränta erhålles, utan sta-
ten måste för förra året i stället vidkännas en förlust av 600,000
kronor. Under sådana förhållanden synes det verkligen nödvändigt,
när nu tillfälle därtill erbjudes, att rätta detta missförhållande.
I kontraktet upptagna å-priser äro i vissa fall obetydligt högre än
vad de voro, då det sist därom förhandlades, men det synes väl
motiverat, då de nuvarande anläggningarna äro på bättre sätt
utförda och alltså varaktigare, och då inköpspriset på nätet med
apparater bra nära sammanstämmer med anläggningskostnaden för
nuvarande rikstelefon, torde i detta avseende ej däremot kunna
göras någon invändning.

Flera talare hava här sagt, att det blir bara utgifter. De
hava icke alls velat räkna med inkomsterna. Men det är också
ett par, som sagt alldeles tydligt, att inkomsterna bliva natur-
ligtvis icke så stora som beräknats. Varför skall man säga det?
Varför skall man i detta fall alldeles misströsta om att telegraf-
styrelsen skall kunna räkna rätt? Jag tror, att man får lov att
i alla fall här som i de flesta andra fall lita på de uppgifter som
lämnats, och enligt telegrafstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t
anser den dock, att den skall få 8.77 % på inköpssumman och något
över 6 % på det hela. Det borde väl vara bra mycket bättre det
än att som nu hava ren förlust på 1,525,000 kronor om året. Jag
kan icke finna annat än att man väl bör se detta fullständigt som
en ren affär; och anser jag det lämpligt att göra denna affär,
bara för att spara dessa 1½ miljoner kronor om året.

*Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fontätet i
Stockholm.
(Forts.)*

Om telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm.
(Forts.)

Naturligtvis tar jag också hänsyn till att det behövs pengar, men de 10 miljoner kronorna tycker jag att herrarna ha klarat förut, så det behöver jag inte tala om. Och de pengar man lånar och vet, att man får ränta på, dem tycker jag inte det är så farligt med som med de allra flesta utgifter, som äro beslutade under denna riksdag och som icke på långt när torde kunna lämna sådan avkastning.

Jag anhåller därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindblad: Ernst: Jag skall icke mycket förlänga debatten.

Jag begärde ordet för att rätta en missuppfattning av herr Johan Nilsson. Han hade icke hört riktigt vad jag uttalade här, att det var icke avgifterna man motsatte sig, utan man hade den önskan att komma fram inom rimlig tid, och det är detta de hava framhållit i sin adress. Därför vilja de hellre underkasta sig avgifterna, men de vilja framför allt bibehålla möjligheten att ha två telefoner, två olika ledningar att söka sig fram på.

Herr Stålberg skulle kanske också av den lilla upplysningen och hänvisningen kunna tänka sig, att det kan vara till fördel även för den affär, som han särskilt intresserar sig för, nämligen Norra Sörmlands järnväg. Genom två telefoner vinner man en sak, som ej är alldeles oväsentlig för en järnväg, nämligen att man kommer fram, när man behöver komma fram och inte en timme senare.

Men när han nu här har en sådan veneration för dessa siffror, som äro framlagda av kungl. telegrafverket, så vill jag dock säga, att jag tvivlar visserligen icke på hans förmåga att bedöma siffror, men jag tror, att professor Cassel har lika stor och kanske större förmåga att bedöma sådant, och när denne ber, att man skall något observera, hur bokföringsmetoden inom telegrafverket är beskaffad, innan man vill fästa fullt avseende vid den, tror jag, att han har rätt. När man sammanställer siffrorna i telegrafverket rörande telefonväsendet, då vet man, att det hela går med förtjänst. Förlusterna av 1 1/2 miljoner kronor är naturligtvis på papperet befintlig, men den beror helt och hållet på bokföringen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar; och

nr 4, i anledning av väckt motion om förlängd utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1917 års klass vid folket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs änyo bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av väckt motion om förtydligande i visst avseende av bestämmelserna angående partihandel med rusdrycker.

Om förtydligande av bestämmelserna rörande partihandel med rusdrycker.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 137, hade herr *Lithander* hemställt, att riksdagen måtte fatta beslut om sådant förtydligande av gällande lagstiftning, att partihandeln med alkoholhaltiga drycker (utom egentligt brännvin) måtte, i enlighet med av fjolårets riksdag antagna bestämmelser, oförhindrat utövas av enskilda näringsidkare.

Utskottet hade i föreliggande betänkande på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, II: 137, av herr *Lithander*, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1:o) av herr *Lithander*, som ansett, *dels* att utlåtande från kommerskollegium bort föreligga, innan utskottet fattat beslut i frågan, *dels ock* att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser rörande kontrollstyrelsens verksamhet jämlikt § 19 i förordningen av 14 juni 1917 måtte ålägga styrelsen att tillse, det den i §§ 10 och 13 enskilda näringsidkare medgivna partihandelsrätten ej genom styrelsens pris- och inköpsnämnd eller annorledes inskränktes, utan att nämnda handel mellan de därtill berättigade firmor samt mellan dem och systembolagen oförhindrat och under för alla lika villkor måtte kunna fortgå; samt

2:o) av herrar *Hammarström*, *Antonsson*, *Berg* i Staby och *Forssman*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava viss i reservationen angiven lydelse.

Herr *Hammarström*: Herr greve och talman, mina herrar! Det är ju endast en enskild motion, som här föreligger, och utskottet har varit skäligen ense om att avstyrka densamma. Man skulle då kunna tycka, att motiveringen för avslaget vore rätt oväsentlig. Emellertid torde åtskilliga uttalanden av utskottsmajoriteten i detta betänkande vara av den beskaffenhet, att det kanske icke är lämpligt, att de göras till ett riksdagens uttalande; åtminstone har det synts reservanternas så.

Utskottsmajoriteten har i den pågående koncentrationen inom vin- och spritaffärerna sett uteslutande fördelar. Även reservanternas vilja gärna tro, att utvecklingen skall gå i riktning till det bättre, och underskatta ingalunda de olägenheter, som på denna väg *kunna* avhjälpas; men reservanternas hava inte heller kunnat förbise, att det är möjligt, att utvecklingen kommer att gå i en

Om förtydligande av bestämmelserna rörande partihandel med rusdrycker.
(Forts.)

helt annan riktning, och det är detta, som enligt reservanternas åsikt bort i motiveringen något betonas.

De enda intressen, som det här skulle vara fråga om, för så vitt utskottsmajoriteten framhållit och för så vitt i kontrollstyrelsens av utskottet åberopade utlåtande blivit antytt, äro producenternas å ena sidan och det allmännas intresse å den andra sidan. Vad det allmännas intresse beträffar, så tyckes utskottet se det uteslutande på det sättet, att ju större inkomster som staten kan hämta från denna försäljning, desto bättre är det. Anlägger man uteslutande den synpunkten, så kan det emellertid hända, att andra berättigade intressen få sitta emellan. Jag behöver i detta sammanhang icke uppehålla mig vid producenternas intresse så synnerligen mycket. De hava hittills rätt bra förstått att själva tillvarata det. Det är emellertid möjligt, i händelse det blir en kraftig och sträng affärsledning efter koncentrationens genomförande, att även de få vidkännas olägenheter. Därmed må nu dock bliva hur som helst. Men det finns ett annat intresse, som varken kontrollstyrelsen eller utskottsmajoriteten har det allra ringaste beaktat. Det är konsumenternas intresse. Det låter tänka sig, att utvecklingen kan gå i den riktningen, att konsumenterna icke allenast få betala ett oskäligt pris för varorna, utan att de även bliva urständsatta att få de kvaliteter eller märken, de önska. Skulle utvecklingen, vilket man får hoppas icke skall inträffa, gå i den riktningen, så torde det vara nödvändigt, att kontrollstyrelsen icke underlåter att vidtaga de åtgärder till korrigerings av missförhållandet, som stå kontrollstyrelsen till buds; och det är detta, som utskottsreservanterna ansett borde hava framhållits i motiveringen.

Jag vill alltså med anledning av vad jag nu har anfört, herr greve och talman, tillåta mig hemställa, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan, men ogilla utskottets motivering, och i stället godkänna den motivering, som innehålles i den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Jag vill gärna medgiva, att den motivering, som innefattas i herr Hammarströms m. fl. reservation, är alldeles tillräcklig för att avvisa motionärens förslag. Reservanterna hava ju liksom utskottsmajoriteten framhållit, att motionärens syfte inte kan vinnas på den av honom ifrågasatta vägen. Men utskottsmajoriteten har för sin del ansett, att utskottet icke bort stanna vid en så enkel uppfattning av frågan.

Motionären har velat göra sig till språkrör för vissa privatekonomiska vin- och sprithandelsintressen, som sökt att försvåra eller förhindra den sedan en tid tillbaka pågående koncentrationen ifråga om partihandeln med rusdrycker. Motionären har genom sin motion inbjudit riksdagen att intaga ståndpunkt *emot* den nu pågående koncentrationsrörelsen. Utskottsmajoriteten har därför ansett det vara riktigt att i stället inbjuda riksdagen att fatta ståndpunkt *för* den pågående koncentrationen.

Förhållandet är ju det, att denna koncentration är ett alldeles bestämt led i strävandet att så vitt möjligt avkoppla alla privat-ekonomiska intressen ifrån partihandeln, och det sker på ett mycket lyckligt funnet sätt just genom den nu pågående koncentrationen. På initiativ av dåvarande finansministern har man förlidet år startat detta bolag, Vin- och spritcentralen, som äger alla stamaktierna i de tre dotterbolagen, medan stamaktierna i Vin- och spritcentralen äges av aktiebolaget Stockholmssystemet. På detta sätt ingår huvudparten av hela vinsten på partihandeln i sista hand till Stockholmssystemet, och all dess vinst tillfaller statsverket. Det är således en mycket väl funnen väg att avkoppla det privatekonomiska intresset ifrån partihandeln.

Jag kan icke godkänna den uppfattning, som utskottets ärade ordförande lät komma till synes, att vi å vår sida skulle anse, att ju mera inkomster man kunde bereda statsverket av denna handling, desto bättre. Ingalunda! Vår förhoppning är naturligtvis, att också statsverket så småningom skall alldeles frigöras från allt ekonomiskt intresse i denna näring, men det är å andra sidan klart för den som delar vår uppfattning, att detta är en näring, som bör successivt avlösas, att man vinner detta mål vida bättre och vida säkrare, därest även hela partihandeln med rusdrycker undan för undan samlas i statens hand, ty det sker ju därigenom, att all vinst ingår till Stockholmssystemet och genom Stockholmssystemet till statsverket.

Det är ur denna synpunkt, som utskottsmajoriteten har varit av den meningen, att man bör i motiveringen för avslag på motionärens hemställan taga bestämd ståndpunkt till förmån för den nu pågående koncentrationen. Därför ber jag herr talman, att få yrka bifall till utskottets icke blott hemställan utan även motivering.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att förutom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, hade i avseende på det nu förevarande betänkandet annat yrkande ej förekommit, än att utskottets hemställan skulle bifallas.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade endast yrkats, att det uttalande, som förekomme i den av herr Hammarström m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, skulle godkännas.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Om förtydligande av bestämmelserna rörande partihandel med rusdrycker.
(Forts.)

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 70, i anledning av framställningar om ändring i avlöningsbestämmelserna för sekreterarna vid justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 123, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte, att jordbruksproduktionen må inriktas på landets självförsörjning;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17 i Malmöhus län ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 126, i anledning av väckt motion angående anslag till säkerställande av arbetskraft vid jordbruket; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:t proposition angående inrättande av en kraftledningslånefond ävensom fyra i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av medel för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte en i ärendet väckt motion;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 21, i anledning av motion angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 27, i anledning av andra kammarens beslut på grund av motioner rörande åtgärder för ökning av tillgången på småbruksjord

m. m., samt angående utredning om nya eller förändrade bestämmelser för den av staten understödda egnahemsrörelsen; och

nr 28, i anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av skäliga maximipris å lantbruksredskap m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse å landet den 21 mars 1862 m. m. jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna jämte i ärendet väckta motioner; samt

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av den lägre tekniska undervisningen jämte i ärendet väckta motioner; ävensom

lagutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående villkorlig dom; och

nr 75, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m., dels ock fyra i anledning därav väckta motioner.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 281, till Konungen angående vidtagande av åtgärder för åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen.

Justerades ytterligare tio protokollsutdrag för denna dag, var- efter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,39 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 6 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Rydén* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 457, angående ökade medel till utgifter för bränsle, lysbällning m. m. vid tekniska högskolan.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 284, i anledning av vissa framställningar under åttonde huvudtiteln; och

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av proportionellt valsätt vid alla val, som förrättas av kommunalstyrelse i stad, landsting och kommunalfullmäktige; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av §§ 1, 2, 10, 13, 19, 21, 22, 23, 30, 36, 38 och 39 i förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd, dels lag om ändrad lydelse av §§ 1, 3 och 4 i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4, 5 och 7 §§ i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

statsutskottets utlåtande nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande vissa anslag under femte huvudtiteln å 1919 års riksstat och tilläggsstaten för år 1918;

andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, dels ock två i ämnet väckta motioner;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med för-

slag till lag med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m. dels ock i anledning av propositionen väckt motion; och

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att överlåta fast egendom m. m. dels ock fyra i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtande nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av rörelsekapital för folkhushållningskommissionen för finansiering av import till riket av viss för folkhushållningskommissionen erforderliga förnödenheter; ävensom

tredje särskilda utskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vattenlag m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 17 och 18 samt statsutskottets utlåtanden och memorial nr 197—202.

Vid föredragning av första sammansatta stats- och lagutskottets memorial nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 49 och 50 samt lagutskottets memorial och utlåtanden nr 71—75.

Föredrogos jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 131, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag ävensom fem i ämnet väckta motioner.

Lades till handlingarna.

nr 132, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om norrländska avdikningsanslaget ävensom beträffande allmänna avdikningsanslaget.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 134.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 135. angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruksutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskottets utlåtande nr 28 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 29 och 31.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts närliggande proposition nr 457, angående ökade medel till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. vid tekniska högskolan.

*Interpellation
ang. förtgången
av anbefalld
utredning
rörande all-
mänt rus-
drycksförbud.*

Ordet lämnades på begäran till herr Bergman, som yttrade: Då riksdagens första kammare under gårdagen avslagit väckta motioner om rusdrycksförbud och därvid enligt utskottets, av kammaren godkända motivering såsom skäl åberopat, bland annat, att officiell utredning angående ifrågasatt rusdrycksförbud ännu pågår, gör sig det stora flertalet av landets befolkning, som länge förgäves väntat på resultat av den för snart sju år sedan anbefallda utredningen, givetvis den frågan, på vilken punkt ifrågavarande utredningsarbete befinner sig, vad orsaken är till dess oväntat långsamma gång och när man kan motse dess fullbordan. Jag tillåter mig därför vördsamast utbedja mig kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet få rikta följande interpellation:

Vad är orsaken därtill, att den år 1911 av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen rörande allmänt rusdrycksförbud ännu icke är avslutad, och kan någon upplysning givas angående den tidpunkt då samma utredning med sannolikhet är att förvänta?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Herr Gezelius erhöi nu ordet och anförde: Jag hemställer, herr talman. att följande ärenden måtte uppföras på föredragningslistan till lördagens plenum. nämligen konstitutionsutskottets utlåtanden nr 17 och 18, statsutskottets utlåtande nr 197, lagutskottets memorial nr 71 och samma utskotts utlåtanden nr 72, 73, 74 och 75

samt sist på föredragningslistan till fredagens plenum första tillfälliga utskottets utlåtanden nr 26 och 27.

Denna hemställan bifölls.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag. varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.